

د بنحو چارو وزارت

د اړیکو او عامه پوهاوي استراتیژي

۱۳۹۵ د چنگاښ ۳۰مه

د لیدلوري او نظر د مسؤولیت رفع:

د بنځو چارو وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي استراتیژي د بنځو چارو وزارت له خوا د دغه وزارت د جوړښتیز سمون او پیاوړتیا (MORE) پروژې په همکارۍ، چې د امریکا د متحدو ایالتونو د نړیوالې پراختیایي ادارې (USAID) له خوا تمویل او د آسیا بنسټ له خوا پلي کیږي، جوړه شوی ده. د (MORE) پروژې موخه د بنځو چارو وزارت او د هغه د ولایتي ریاستونو د وړتیاؤ لوړول ده ترڅو خپلې دندې په غوره توګه ترسره او د وزارت اصلي موخې ترلاسه کړي.

په دغې استراتیژۍ کې بیان شوي لیدلوري، لږوماً د آسیا بنسټ یا د امریکا د متحدو ایالتونو د نړیوالې پراختیایي ادارې د لیدلوري څرګندونه نه کوي. د دغې استراتیژۍ منځپانګه د څیړنو، د لاسرسۍ وړ سرچینو، د بنځو چارو وزارت له کارکوونکو، د دغه وزارت د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست او د مدني ټولني له ارګانونو او بشکيلو سکتوري وزارتونو سره د ګڼ شمیر غونډو او نږدې سلامشورو پر بنسټ چمتو شوی ده.

لړلیک

1. لنډيز
2. سریزه
  - 2.1 شالید
  - 2.2 د وضعیت څیرنه
3. ټوليزې موخې او مقصدونه
4. د نظر وړ مخاطبان
  - 4.1 کورني د نظر وړ مخاطبان
  - 4.2 بهرني د نظر وړ مخاطبان
5. لومړیتوب لرونکې مهمې موضوع گانې او پیغامونه
  - 5.1 پیغامونه
  - 5.2 لومړیتوب لرونکې مهمې موضوع گانې
- د بنځو او نجونو پر وړاندې تاوتریخوالی (VAWG)
  - 5.3 د بنځو اقتصادي پیاوړتیا
  - 5.4 د نجونو زده کړه
  - 5.5 په امنیټي سکتور کې د بنځو حضور
  - 5.6 روغتیا ته د بنځو لاسرسې
6. د اطلاعاتو د رسولو او اړیکو عملي اقدامونه
7. اړیکتیايي وسیلې
8. سرچینې او مهال ویش
9. ارزونه
10. پایله

1. نډيز

د عامه پوهاوي او اړيکو استراتیژي د اغیزمنو اړيکو په رامنځ ته کولو، د رسنيزو او اړيکتيايي ټولو کړنو د اغیزمنتوب په تضمینولو، او د بنځو چارو وزارت د عامه پوهاوي د کړنو د همغږیتوب او تحقق لپاره په افغانستان کې د بنځو د حقونو د تأمین په تړاو مهم رول لوبوي.

په دغې استراتیژي کې د بنځو چارو وزارت د اړيکو او پوهاوي په ډگر کې د کورنیو او بهرنیو فرصتونو د په گوته کولو سربیره، د بنځو چارو وزارت د پیغامونو د رسولو په اړوند هم یو شمیر ټاکلي سپارښتنې وړاندې شوي دي. د دغې استراتیژي د سپارښتنو عملي کول د بنځو چارو وزارت ته ددې شونتیا را منځ ته کوي خو لومړیتوبونه په غوره توګه تر بحث لاندې ونیسي او د پوهاوي ورکولو او اطلاعاتو د رسولو چارې په استراتیژیکه توګه همغږي او تنظیم کړي.

په دغې استراتیژي کې مهمې او لومړیتوب لرونکې مطرح شوي موضوع ګانې چې د بنځو پر وړاندې تاوتریخوالي، د بنځو اقتصادي پیاوړتیا، د بنځو تعلیم، په امنیتي سکتور کې د بنځو حضور او روغتیايي خدمتونو ته د بنځو په لاسرسي باندې تمرکز لري، د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان د موضوع ګانو او وړاندیزونو هینداره بلل کېږي، او همدارنګه په دغې استراتیژي کې د اطلاعاتو په رسولو، اړيکو او عامه پوهاوي ټینګار شوی او د هیواد د بنځو په منځ کې د مثبت بدلون د راوستلو په موخه دغه بهیر اړین بلل شوی دی.

همداراز په دغې استراتیژي کې د بنځو چارو وزارت د مجلې، خبرپاڼې، ویب پاڼې او فیسبوک پاڼې په شان د اړيکو او اطلاعاتو د رسولو د وسایلو د سمون په باب نظرونه وړاندې شوي او په دې اړه چې د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې لوی پروګرامونه په څه ډول د وزارت د لومړیتوبونو په رڼا کې پلي کړي، تعمق شوی دی. په ټولیزه توګه د دغې استراتیژي موخه د بنځو چارو وزارت له خوا په استراتیژیکه توګه د سرچینو د کارولو تضمینول ده.

سربیره پر دې، د عامه پوهاوي او اړيکو استراتیژي د بنځو چارو وزارت / د بنځو چارو وزارت د اطلاعاتو او عامه اړيکو ریاست او رسنیو تر منځ له غوره او پیاوړو اړيکو څخه د ملاتړ او له رسنیو سره د اغیزمنو اړيکو د ټینګولو لپاره د یوه بشپړ او اغیزمن معلوماتي بانک (ډیټابیس) د درلودلو په اړه یو لړ سپارښتنې کوي.

دې ته په پام سره چې د عامه ذهنیت او د وګړو د چلند د بدلون لپاره اوږدمهاله پلان جوړولو ته اړتیا ده، دغه استراتیژي به په عامه ذهنیتونو او چلند کې د بدلون راوستلو لپاره د پوهاوي ورکولو او اړيکو ټینګولو چارو ته لاره هواره کړي. دغه چاره به د بنځو چارو وزارت سره د یوه تفصیلي اجرائي پلان په جوړولو او د ځانګړو مالي سرچینو د ترلاسه کولو په موخه له بسپنه وړکونکو سره د نږدې اړيکو په رامنځ ته کولو کې مرسته وکړي. دغه استراتیژي یو بدلون منونکی سند دی چې د اړتیا وړ بدلونونو سره د مطابقت لپاره د اغیزمنو اړيکو او پوهاوي د تامینولو په موخه طرح شوی دی او تجدید ته به اړتیا ولري. دغه استراتیژي پکښې د مندرجو اړيکتيايي او د اطلاعاتو رسولو د کړنو د اغیزمنتوب پر بنسټ تجدید او ارزول کېږي.

2. پېژندنه

شاليد

د کلونو په اوږدو کې پرلپسې او له تاوتریخوالي ډکې شخړې او افراطیت د افغانستان د ودې، پراختیا او ثبات د لارې خنډ گرځیدلې دي. سره له دې چې دغو لاملونو د ټولو افغانانو پر ژوند باندې ناوړه اغیزه شیندلې ده، خو ښځو او نجونو تر ټولو ډیر رنځ او کړاو گاللی دی. له ۲۰۰۱ کال څخه راهیسې په افغانستان کې د ښځو د حقوقو د تأمین په لاره کې د پام وړ پرمختگونه شوي دي. ښوونځیو ته د میلیونونو نجونو بیرته ستنیدل، د کار ډگر ته د ښځو وړ دانگل او په دولت او مدني ټولنه کې د هغوی ونډه اخیستنې ته د ښځو چارو وزارت په افغانستان کې په ۲۰۰۳ کال کې د جنسیتي انډول د ترویج لپاره د گډې اړتیا د په رسمیت پېژندلو لپاره رامنځ ته شو.

د افغانستان د ښځو د ملي کاري پلان تصویبېدل او ورپسې بیا د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د منع قانون تصویبېدل به ښایي د ښځو د پیاوړتیا په ډگر کې د افغانستان له سترو لاس ته راوړنو څخه وي. د ښځو چارو وزارت د ملي کاري پلان، چې په ۲۰۰۸ کال کې له ۱۰ کلني ژمنې سره تصویب شو، د پلي کیدو د څارنې مسؤلیت پر غاړه لري چې موخه یې د جنډر انډول، د بشري حقونو خوندي کول او د ښځو پیاوړتیا او پرمختگ ده. ملي کاري پلان یو گڼ سکتوریزه پلان دی چې د ښځو پر زده کړې او روغتیايي خدمتونو، اقتصادي پیاوړتیا، امنیت، سیاسي حضور او د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو باندې ټینگار کوي.

د پام وړ پرمختگونو سره سره، د ښځو بې برخې توب او په تیره بیا د هغوی پر وړاندې تاوتریخوالی تر اوسه هم د هغوی د حقونو د بشپړ تحقق پر وړاندې یو خنډ گڼل کیږي. د ښځو چارو وزارت او د هغه د ولایتي ریاستونو، چې د ښځو د پیاوړي کولو او د افغانستان د ښځو لپاره د ملي کاري پلان موخو ته د رسېدلو مسؤلیت پر غاړه لري، د وړتیاؤ د لوړیدلو د بهیر دوام موندل یوه اړتیا ده. د ښځو چارو وزارت او د هغه د ولایتي ریاستونو تر منځ د همغږۍ او همکاریو د پراخیدو سربیره، د دغه وزارت او نورو دولتي ادارو، نادلتي سیمه ییزو ارگانونو او د مدني ټولني د مؤسساتو تر منځ د یووالي او د جنسیتي انډول په ډگر کې د آسانتیا د راوستلو په موخه، د اغیزمنو پروگرامونو او سیاستونو شتون اړین گڼل کیږي. مهم ټکی دا دی چې د رسنیزو او اړیکتیايي فعالیتونو د په لاره اچولو او پلي کولو په ډگر کې او د جنډر د انډول او د ښځو د حقونو په ټولو برخو کې د ښځو چارو وزارت د وړتیا لوړیدل یواځې د همغږۍ او پیاوړي گډون له لارې تحقق موندلی شي.

سربیره پر هغې، د ښځو چارو وزارت څخه تمه دا ده چې د جنسیتي مسايلو په تړاو له نورو وزارتونو، بهرنیو همکارانو او عامو خلکو سره د همغږۍ او کار په ډگر کې رهبري کوونکي رول ولوبوي. د دغې دندې د حساسیت د کچې په نظر کې نیولو سره، د ښځو چارو وزارت ته پکار ده څو د دغو چارو د پرمخ وړلو د آسانتیا په موخه خپلو ملاتړو سره د یوه روڼ، د مدیریت وړ او منسجم سیستم پر بنسټ مناسبې اړیکې ټینګې کړي. پر ښځو او نجونو باندې د اغیزې لرونکو مسايلو او ننگونو لوی والي ته په پام سره د ښځو چارو وزارت مهمو موضوع گانو ته د لومړیتوب ورکولو، د اړیکتیايي کړنو او اطلاعاتو د رسولو لپاره د مناسبې کړنلارې د رامنځ ته کولو او د دغه وزارت او د هغه د ولایتي ریاستونو د دندو د ښودلو په موخه د عامه پوهاوي او اړیکو استراتیژي جوړه کړي ده.

د وضعیت څیړنه

د ښځو چارو وزارت یواځنی وزارت دی چې په ځانگړې توګه په ملي سیاستونو کې د جنډر د ادغام، شاملولو او پراختیا دنده پر غاړه لري او د هیواد په کچه له ۳۴ ولایتي ریاستونو څخه جوړه یوه ستره شبکه لري چې موخه یې د ښځو اړتیاؤ ته د هیواد په کچه ځواب ویل ده. د ښځو چارو وزارت د رامنځ ته کیدو راهیسې، د ښځو په وضعیت کې د مثبتو بدلونونو په راوستلو کې د پام وړ کارونه کړي دي او یو له هغو څو دولتي نهادونو څخه شمیرل کیږي چې د ولایتونو په کچه فوق العاده حضور لري. په داسې حال کې چې د جنډر شاملول او پراختیا د ټولو دولتي ادارو یو گډ مسؤلیت گڼل کیږي، د ښځو چارو وزارت په دغه ډگر کې د ټولو دولتي ادارو په رهبري او لارښوونه کې فعال رول لوبوي.

دغه استراتیژي له مخاطبانو، مهمو گټه اخیستونکو او د افغانستان خلکو سره د ښځو چارو وزارت د اړیکو د ټینګولو په موخه د اړیکتیايي او د اطلاعاتو د رسولو د گټورو لارو چارو د غښتلتیا لپاره ټاکلي وړاندیزونه وړاندې کوي. په همدې موخه د ښځو چارو وزارت د ۲۰۱۵ کال په جون او جولای میاشتو کې له چارواکو، د ښځو چارو وزارت د استراتیژیکو

اړیکو د کمپني غړو، د نړيوالې ټولني همکارانو چې په مستقیمه توگه د بنځو چارو وزارت سره همکاري کوي، نادولتي نړيوالو سازمانونو، د بنځو د حقونو مدافع مدني ارگانونو او اړوندو وزارتونو سره يو لړ مشورتي غونډې جوړې کړي. هر يوې دغو مشورتي غونډو د بنځو چارو وزارت د لومړيتوبونو د اوريدلو فرصتونه رامنځ ته کړل چې پکار وه پرې بحث وشي. همدارنگه د يادو غونډو په ترڅ کې د اغيزمنو اړیکو او عامه پوهاوي په اړه د بنځو چارو وزارت او گډون کوونکو نظرونه واخيستل شول او ورباندې هر اړخيز بحثونه وشول. د دغو سلامشورو او همداراز د اړتيا وړ معلوماتو د راټولولو په پايله کې لاندې سپارښتني رامنځ ته شوي. د ترسره شويو سلامشورو بشپړ لړليک په ۷، ۱، ۳، ضميمه کې ليدلی شی.

د بنځو چارو وزارت د اطلاعاتو او عامه اړیکو رياست (IPRD) د بنځو چارو وزارت په چوکاټ کې د کورنيو او بهرنيو اړیکو او اطلاعاتو د رسولو مرکزي اداره گڼل کيږي. د بنځو چارو وزارت د اطلاعاتو او عامه اړیکو رياست اصلي موخه د بنځو چارو وزارت د کړنو په اړه د اطلاعاتو خپرول او کنټرولول؛ او په ورته وخت کې د بنځو چارو وزارت د ولايتي رياستونو د وړتياؤ لوړول ده، ترڅو هغوی خلکو ته د پوهاوي ورکولو او معلوماتو رسولو جوگه شي. همدارنگه د اطلاعاتو او عامه اړیکو رياست، په دولتي ادارو کې د جنډر په اړه د پوهاوي ورکولو او د کورنيو اړیکو د ټينگولو مسؤل دی. پکار ده چې د اطلاعاتو او عامه اړیکو د رياست اړوند کارکوونکي د کورنيو اړیکو د وسايلو کارول زده کړي ترڅو د پوهې کچه يې په اغيزمنه توگه لوړه او د بهرنيو اړيکتيايي فعاليتونو په ترسره کولو کې متقابل پياوړي کوونکي مهارتونه ترلاسه کړي.

د بنځو چارو وزارت د اړیکو کورني او بهرني کړندودونه کمزوری جوړښت او بهيرونه لري چې وزارت سره د هغه د اصلي دندو په ترسره کولو کې په اغيزمنه توگه مرسته نه کوي. لاندې د قوت ټکو، د ضعف ټکو، فرصتونو او گواښونو څېړنه "SWOT" د اړیکو موجوده چاپيريال چې د بنځو چارو وزارت پکښې کار کوي، په روښانه توگه ښيي.

د قوت ټکو، کمزورو ټکو، فرصتونو او گواښونو څیرنه	
د قوت ټکي	د پیاوړي کیدو وړ ټکي
<ul style="list-style-type: none"> د بنځو چارو وزارت یواځنی وزارت دی چې په اختصاصي توګه د جنډر په شاملولو او پراختیا باندې کار کوي. د بنځو چارو وزارت په ټولو ولایتونو کې د ریاستونو په درلودو سره د یوې سترې شبکې درلودونکي ده؛ داسې ریاستونه چې په سیمه کې د بنځو اړتیاوې او ستونزې په ښه توګه درک کوي. د بنځو چارو وزارت ددې وړتیا او توان لري څو هغه موضوع ګانې چې بنځې اغیزمنې کوي، رسنیو ته ورسوي. د بنځو چارو وزارت د یوه واکمن دولتي ارګان په توګه ددې وړتیا لري څو د هغو ارګانونو او مؤسساتو، چې د بنځو د وضعیت د سمون لپاره کار کوي، ترمنځ همغږي رامنځ ته او پیاوړې کړي. 	<ul style="list-style-type: none"> د بنځو چارو وزارت جوړښت او اړیکتیايي بهیر کمزوری دی. په ځانګړې توګه د پېښو پر وړاندې د غبرګون ښودلو او یا هم د اړیکتیايي ناورین پر مهال، د بنځو چارو وزارت یا چوپه خوله پاتې کیږي او یا هم په ځنډ غبرګون ښيي. د بهرنیو اړیکو په ډګر کې، د بنځو چارو وزارت تر ډیرو د وزارت د کړنو په ښکلي ښکاره کولو بوخت ده نظر د بنځو پر وړاندې د پرتو ستونزو له منځه وړلو او د افغانستان د بنځو د ملي کاري پلان موضوع ګانو ته. له شریکانو او مدني ټولني سره د همغږۍ نشتوالی د کمپاین د کمزوري کیدو او د ملاتړ د له لاسه ورکولو لامل ګرځي. کارونه ډیرې تکراري ښه لري او پیغامونه په متناقضه توګه خپریږي. رسنيزې اړیکې خورا کمزوري دي او د بنځو چارو وزارت توان د مهمو پیغامونو په ورکولو او له خلکو سره د هغو مسایلو په باب چې بنځې ورڅخه اغیزمنې کیږي په خبرو کولو کې خورا محدود او ناچیزه دی.
فرصتونه	گواښونه
<ul style="list-style-type: none"> د بنځو چارو وزارت په خپلو کورنیو اړیکو کې کولای شي د موخو او مقصدونو یوه واحده ټولګه په ګوته او اړیکتیايي انعکاسات تعیین کړي. د بنځو چارو وزارت په خپلو بهرنیو اړیکو کې کولای شي د خپلو رسنيزو اړیکو په پیاوړي کولو سره خپلې لاس ته راوړنې او پالیسي ګانې په غوره توګه خلکو ته ورسوي. دولتي ارګانونه، بهرني شریکان او د مدني ټولني ادارې د بنځو چارو وزارت سره د همکاريو پراخولو سره لیاوالتیا لري. 	<ul style="list-style-type: none"> د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې د خپلو شریکانو، په تیره بیا د بسپنه ورکونکو مراجعو، برداشتونه د پوهاوي ورکولو او رسنيزو فعالیتونو لپاره د سرچینو د سمبالولو په موخه پیاوړي کړي. په اړیکو کې کمزورتیا او د اړیکو نشتوالی کولی شي د بې اعتمادۍ او د عمومي اعتبار د کمیدو لامل وګرځي او د شریکانو پر وړاندې هم خپل اعتبار له لاسه ورکوي.

ناورینونو او پېښو ته د ځواب ویلو اړوند د بنځو چارو وزارت بهیرونه کمزوري دي او یا هم د ناورین په ځواب کې داسې اړیکتیايي تګلاره غوره کوي چې له امله یې ځواب یا په ځنډ سره ورکول کیږي او یا هم د داسې مسایلو په باب چې د بنځو پر حقونو باندې په مستقیمه توګه اغیزه لري، چوپتیا غوره کوي. په دودیزه توګه، د وزارت د بهرنیو اړیکو کړنې پر دودیزو رسنیو تکیه لري او د معلوماتو د خپرولو لپاره یوه اغیزمنه وسیله ثابته شوی ده. خو کمپاینونو یې له حده ډیر د وزارت پر شهرت باندې ټینګار درلودلی دی او د افغانستان د بنځو د ملي کاري پلان (NAPWA) پر اړوندو مسایلو او همدارنګه پر هغو ننګونو یې چې بنځې په ټول هیواد کې ورسره لاس او ګریوان دي کافي تمرکز ندی لرلی چې پایله

بې له نورو اړوندو ارګانونو سره نه همغږي، د ګډوډو او متناقضو پيغامونو رسول او کاري تداخل دی او وزارت پر ښځو باندې د اغېزه لرونکو موضوع ګانو د انعکاس لپاره يو ځواکمن غړ نه لري.

په ټوليزه توګه، سپارښتې د ښځو چارو وزارت د اړيکو د ګټورتوب د کچې پر لور پيلو باندې تمرکز لري او د دغې استراتيژۍ موخه له رسنيو سره د اړيکو په لاسي فعاله توګه مديريت کول او د لاسي پراخ عامه پوهاوي لپاره د ځواکمنو فعاليتونو ترسره کول ده. د ښځو چارو په وزارت کې د اغيزمنو اړيکو نشتوالی کولای شي د ښکيلو اړخونو او عامو خلکو ترمنځ د بې اعتبارۍ او د اعتماد د له منځه تللو لامل وګرځي او د عامه پوهاوي لپاره د سرچينو د سمبالولو پر وړتيا باندې بې منفي اغېزه لري. د ښځو چارو وزارت د اړيکو د کمزورتياؤ او ننگونو په تشخيصولو کې د دغه وزارت لپاره ډير فرصتونه شتون لري ترڅو له خپلو تجربو څخه زده کړه وکړي او خپلو اړيکنيايي کړنو ته سمون ورکړي او د خپلو دندو له ترسره کولو څخه ډاډ ترلاسه کړي. د ښځو چارو وزارت، د يوه مخکښ ارګان په توګه چې د ښځو د پياوړتيا لپاره کار کوي، دا مني چې هيڅ ارګان په يواځې توګه نشي کولی چې د ښځو د حقونو د کمپاينونو د ترسره کولو مسؤليت پر غاړه واخلي. د ښځو چارو وزارت له نورو دولتي ارګانونو او مدني ټولني سره د خپلو اړيکو په تړاو د خپلو هڅو پر همغږي کولو باندې ټينګار کوي او ورباندې به تمرکز ولري.

دغه استراتيژي د خلکو پر وړاندې د ښځو چارو وزارت د ولايتي رياستونو دندې او لاسرسۍ نه په ګوته کوي؛ په داسې حال کې چې ياد رياستونه به خورا مهم او بنسټيز رولونه ولري او بايد په مرکزي کچه د ښځو چارو وزارت د استراتيژي بشپړوونکي وي. د دغې استراتيژي څخه وروسته د استراتيژي د پلي کولو يو عملي پلان جوړيږي چې د ولايتونو د ښځو چارو رياستونه هم کولی شي په ټاکل شويو سيمو کې خلکو ته د پوهاوي ورکولو او لاسرسۍ په اړه، د خپلو کارکوونکو د وړتيا او د رياست د مالي وضعيت په نظر کې نيولو سره، روښانه کړي.

3. ټوليزې موخې او مقصدونه

د ښځو چارو وزارت د افغانستان د ښځو د ودې په ډګر کې يوه مخکښه اداره ګڼل کيږي. د ښځو چارو وزارت لومړی ژمنه له حکومت څخه په ټولو هغو موضوع ګانو کې ملاتړ ده چې د ښځو پر ژوند باندې اغېزه لري او همدارنګه له ښځو څخه ملاتړ ترڅو هغوی جنسيتي انډول ته ورسېږي او له خپلو بنسټيزو حقوقو څخه په بشپړه توګه برخمنې شي. د ښځو چارو وزارت د اړيکو استراتيژي د دغه وزارت قيمومت رانغاړي، د ښځو چارو وزارت د رسالت په پرمخ بيولو کې د پام وړ مرسته کوي او نه يواځې د ښځو قانوني، اقتصادي، ټولنيزو، سياسي او مدني حقوقو ته درناوی کوي بلکې د هغوی ترويج او ترلاسه کول هم تضمينوي.

د ښځو چارو وزارت اصلي مسؤليت همغږي، دادغوښتنه، ګډون او د افغانستان د ښځو د وضعيت د سمون لپاره ملي پاليسيو او نړيوالو ژمنو ملاتړ او د هغو د پلي کيدو څارنه ده.

د اړيکو استراتيژي پر دوه و ټوليزو موخو ولاړه ده چې پر کورنيو او بهرنيو اړيکو تمرکز لري. دواړه موخې يو بل پياوړي کوي او د ښځو چارو وزارت سره له کارکوونکو او همدارنګه له بهرنيو مخاطبينو سره د اغيزمنو اړيکو په ټينګولو کې مرسته کوي.

لومړۍ موخه: مطلوب حد ته د کورنيو اړيکو رسول او د ښځو چارو رياستونو ترمنځ د اغيزمنې همغږۍ رامنځ ته کول.

دويمه موخه: په استراتيژيکه توګه خلک د ښځو چارو وزارت پر اصلي دندو پوهول او له نورو دولتي ادارو، نادولتي سيمه ييزو ارګانونو، مدني ټولني او بسپنه ورکوونکو سره د تعامل په موخه د ښځو چارو وزارت د وړتيا غښتلي کول

د دغو دوه موخو تحقق لاندې څلورو مقصدونو ته په رسيدلو کې مرسته کوي.

لومړی مقصد: د کورنيو اړيکو لارې چارې او وسيلې اغيزمنې دي او د ښځو چارو وزارت ټولو کارکوونکو سره مرسته کوي ترڅو له پرمختګونو او مسايلو څخه په غوره توګه خبر شي او د ښځو چارو وزارت اصلي دندې ټولو ګټه اخيستونکو ادارو ته تفهيم کړي.

دويمه موخه: د ښځو چارو وزارت د پنځه کلنې استراتيژي مندرجو لومړيتوب لرونکو کلیدي مسايلو په اړه د عامه پوهاوي فعاليتونه په استراتيژيکه توګه طرح کوي او د ښځو چارو وزارت پر شهرت ګټلو او استازيتوب باندې لږ تمرکز کوي.

درېيمه موخه: له رسنيو سره د بنځو چارو وزارت د اړيکو پياوړي کول او د وخت او موخي له نظره په برياليتوب سره د عامه پوهاوي د کمپاينونو د ترسره کولو په موخه له رسنيو سره د بنځو چارو وزارت د اړيکو پياوړي کول او د ډاډمنتوب، روڼتوب او حساب ورکونې د کچې لوړول.

څلورمه موخه: د پوهاوي ورکولو او اړيکو اړوندو پلانونو، پروگرامونو او آجنداگانو کې د جنډر د شاملولو او پراختيا په موخه د افغانستان حکومت له اړوندو وزارتونو، مدني ټولني، سيمه ييزو او نادولتي فعالانو او نورو کلیدي ارگانونو سره د بنځو چارو وزارت د اړيکو پياوړي کول.

دغه استراتيژي داسې طرح شوي ده چې موجوده متعارفي رسنۍ د اطلاعاتو د پراختيا لپاره اغيزمنې وسيلې گڼي او په مناسب وخت کې خلکو ته د مناسبو اطلاعاتو په رسولو سره رسنۍ هم کولی شي لاپسي اغيزمن رول ولوبوي.

لاندې عوامل د اړيکتيايي استراتيژي د رامنځ ته کيدو لامل وگرځيده:

- د بنځو چارو وزارت د عامه اطلاعاتو او اړيکو رياست اړينه وبلله چې يو منسجم کورنی بهير رامنځ ته کړي ترڅو د کارکوونکو د شمير د کموالي (۲۸ کارکوونکو) سره سره، ډيرې کرنې ترسره شي. د دغه رياست کارکوونکي د اغيزمنې همغږۍ او مخاطبانو ته په خپل وخت سره له موخي سره سم د ځوابونو د ورکولو لپاره هر اړخيز ملاتړ ته اړتيا لري. دا بهير د دغه رياست ونډه په گوته کوي او موخو ته په رسيدلو کې د مالکيت حس ورته رامنځ ته کوي.
- د بنځو حقونه په افغانستان کې يوه محوري موضوع بلل کيږي. دا چې د بنځو چارو وزارت د وخت او سرچينو له پلوه له يولړ محدوديتونو سره مخ دی نو په دغې استراتيژي کې هڅه شوي ترڅو کلیدي موضوع گانو ته لومړيتوب ورکړل شي ترڅو دغه وزارت وکړای شي ډيره او غوره اغيزه ولري. د اړيکو استراتيژي دغو چارو ته په داسې ډول رسيدگي کوي چې پيغامونه په غوره توگه د افغانستان خلکو ته ورسېږي. ډله ييز کمپاينونه او د نظر وړ رسنۍ عادي خلکو ته دا تفهيموي چې د بنځو او نارينه ؤ تر منځ ناندولتوب څرنگه منفي ټولنيزي پايلې رامنځ ته کوي.
- ټول هغه رسنيز کارونه چې د بنځو چارو وزارت/ په ولايتونو کې د بنځو چارو د رياستونو له خوا ترسره کيږي، د بنځو چارو وزارت او د هغه د ولايتي رياستونو په باب د خلکو پوهه لوړوي چې په پايله کې يې د اعتبار د لوړيدو او د دغه وزارت له کارونو څخه د خلکو د ملاتړ لامل گرځي. دغه استراتيژي د بنځو چارو وزارت په رسنيزو کارونو کې، چې په استراتيژيکه توگه د پراخ تبليغاتي پوښښ لامل گرځي، د غوره تناسب د رامنځ ته کولو په تکل کې ده.
- د بنځو چارو وزارت د بنځو د پرمختگونو په تړاو له گټه اخيستونکو سره د اړيکو د ټينگولو په اړتيا خبر دی او د بنځو چارو وزارت د رول په پېچلتياؤ باندې هم پوهيږي. له دې امله، د اړيکو د استراتيژي جوړول او ورپسې بيا د هغې د تطبيقي پلان طرحه کول له هغو بنسټيزو چارو څخه دي چې د بنځو چارو وزارت به ددې جوگه کړي چې خپل د بهرنيو اړيکو سيستم مديریت کړي. دغه وزارت به له خپلو اوسنيو برياليتوبونو سره هڅې وکړي ترڅو اړيکتيايي تشي لږ کړي او يو پياوړی اړيکتيايي سيستم رامنځ ته کړي.
- د بنځو چارو وزارت زيار باسي ترڅو د نړيوالو ملگرو او بسپنه ورکوونکو سرچينو د همکاريو د جيلولو او پياوړتيا لپاره خپلې لاس ته راوړني او د بریا کيسې نندارې ته وړاندې کړي ترڅو د وزارت د اغيزمنو کارونو په هکله عمومي فهم کې لوړوالی راشي. د عامه پوهاوي او اړيکو د يوې استراتيژي پر سر هوکړه کول او د هغې لپاره د عملي چارو تنظيمول، د تنظيموونکو لپاره بنسټيزې برخې دي ترڅو د ادارو له بنسټيزو کارونو څخه په مستقيمه توگه ملاتړ وکړي نه د بنځو چارو وزارت د پلي کوونکو شريکانو له لارې.

4. د نظر وړ مخاطبان

د عامه پوهاوي او اړيکو د استراتيژي د لاپسي اغيزمنيا لپاره، د بنځو چارو وزارت د اصلي مخاطبانو پيژندل يوه مهمه او ضروري خبره بلل کيږي. د مخاطبانو د چلند، دودونو او غوښتنو د درک کولو له لارې د بنځو چارو وزارت کولی شي د خپل عامه پوهاوي او اړيکو د منځپانگې مناسب والی، اړوندتوب او معنا لرل تضمين کړي.

کورني د نظر وړ مخاطبان

د ښځو چارو وزارت د کارکوونکو تر منځ د اغیزمنو اړیکو شتون د کارکوونکو د ونډې اخیستنې او رضایت کچه، چې د ښځو چارو وزارت د اصلي دندو او رسالت د ترسره کېدو لپاره خورا اړین ګڼل کېږي، لوړوي. غوره کورني اړیکي د ښځو چارو وزارت د کارکوونکو لپاره د اړیکو روښانه او غوره کاناونه رامنځ ته کوي تر څو هغوی وکړای شي یو له بل سره تعامل وکړي، د یوبل پر پوهې، چلند او سلوک باندې اغیزه ولري او د ښځو چارو وزارت اصلي دندې، ماموریت او استراتیژیک پلان ټولو کارکوونکو ته په اغیزمنه توګه تفهیم کړي.

د ښځو چارو وزارت مشرتابه مسؤلیت لري څو د وزارت ټول کارکوونکي د وزارت له اصلي دندو او لومړیتوبونو څخه خبر کړي. د وزارت په مشرتابه کې وزیر، معینان او د وزارت رسمي ویاندان شامل دي. دوی د ښځو چارو وزارت د ولسي څیرو په توګه د ښځو چارو وزارت د لومړیتوبونو او ژمنو په توضیح کولو او همدارنګه د ښځو چارو وزارت د کارکوونکو تر منځ د اړیکو په آسانچاری کې بنسټیز او محوري رول لوبوي. له دوی څخه هر یو د وزارت د لوړې کچې غونډو کې د مهم رول په لوبولو او له رسنیو سره د مرکو له لارې خلکو ته د ښځو چارو وزارت کړنې وړ په ګوته کوي. خورا مهمه ده چې د وزارت مشرتابه کره او لومړی لاس معلوماتو ته لاسرسی ولري ترڅو له رسنیو سره د خبرو پر مهال، په تیره بیا د ناورین په حالاتو کې، د اعتبار وړ ښکاره شي.

بهرني د نظر وړ مخاطبان

د ښځو چارو وزارت د خپلو اصلي دندو په ملاتړ خپل پیغامونه په افغانستان کې د اړوندو نهادونو سترې ډلې ته تبلیغ او تفهیم کوي. پیغام رسوونکي د هر اړیکتیايي فعالیت لپاره چې د پوهې د لیرېد، پر چلندونو باندې د مثبتې اغیزې درلودلو او بالاخره په چلند کې د بدلون راوستلو لپاره د نظر وړ مخاطبانو د ډلو په منځ کې ترسره کېږي، اړین ګڼل کېږي. هغه پیغام رسوونکي چې پیغامونه رسوي او همدارنګه اړیکتیايي تولیدات باید په کره توګه او د نظر وړ مخاطبانو د هرې ډلې د غوښتنې په نظر کې نیولو سره غوره شي. ځینې بیلګې یې دلته یادوو:

- هغه وګړي چې مخاطبانو ته ورته سابقه لري او د خپلو بریالیتوبونو او لاس ته راوړنو کیسې کوي.
- هغه مخور، مشران او ټولنیز شخصیتونه چې د ژمنو غوښتونکي دي.
- هغه راډیو ګانې او ټلوویزیونه چې پر اړوندو مخاطبانو نفوذ لري.

لاندې څلور ډلې د کلیدي مخاطبانو په توګه پیژندل شوي دي:

مالي همکاران	پراختیایي همکاران
<ul style="list-style-type: none"> • له خصوصي سکتور څخه بسپنه ورکوونکي او بالقوه مرستندویان • په افغانستان کې بهرني ماموریتونه 	<ul style="list-style-type: none"> • د پوهنې وزارت • د عدلیې وزارت • د عامې روغتیا وزارت • د کورنیو چارو وزارت • د حج او اوقافو وزارت • د مدني ټولني او نادولتي ارګانونه • د ملګرو ملتونو سازمان • د افغانستان د بشر د حقوقو خپلواک کمیسیون
ټولنيزې ډلې	سیاسي همکاران
<ul style="list-style-type: none"> • د دین عالمان • سپین بږیې • ښوونکي • د بشر د حقوقو فعالان 	<ul style="list-style-type: none"> • د افغانستان ملي شورا • والیان • ولسوالان

<ul style="list-style-type: none"> • ځوانان • ښځې 	
---	--

5. پيغامونه او لومړيتوب لرونکي موضوع گاني

پيغامونه

د ښځو چارو وزارت د پوهاوي د کچې د لوړولو او لاسرسي او د خلکو د ملاتړ د ترلاسه کولو لپاره په لاندې پيژندل شويو لومړيتوبونو تمرکز کوي. کلیدي سيمې او مهم لومړيتوبونه، چې ټول د افغانستان د ښځو په ملي کاري پلان کې ذکر شوي دي، په لاندې توگه په گوته کيږي: د ښځو او نجونو پر وړاندې تاوتریخوالی، د ښځو د اقتصادي وضعیت سمون، پوهنه او روزنه، د ښځو لپاره په امنیتي او روغتیايي سکتورونو کې اصلاحات. د ښځو د وضعیت د سمون لپاره په ځینو سيمو کې د ښځو د ملاتړ ترلاسه کول خورا اړین او حیاتي دي؛ په تیره بیا په نامنه او دودیزو سيمو کې چې د ښځو چارو وزارت/د ښځو چارو د ریاستونو له خوا پوهاوی ورکول او د جنډر د اندول په اړوند ژمني په تر ټولو نښته کچه کې قرار لري.

لومړيتوب لرونکي موضوع گاني

د ټولو هغو موضوع گانو په باب چې لاندې تشریح شوي دي، کلیدي پيغامونه او اړینې اړیکتيايي کرڼلارې پيشبیني شوي دي ترڅو له خلکو او ښکېلو سازمانونو سره په اغیزمنه توگه اړیکې ټینګې شي.

د ښځو او نجونو پر وړاندې تاوتریخوالی

د ښځو پر وړاندې تاوتریخوالی د افغاني ټولني یو داسې حقیقت دی چې انکار ورڅخه نشي کیدای. «د ښځو پر وړاندې تاوتریخوالي» د ډیر شمیر پېښو رپوټ نه ورکول کيږي؛ په تیره بیا په کلیوالو سيمو کې چې د ټولنیزو ناخوالو او فرهنگي خنډونو، د ښځو پر وړاندې د تبعیض، له ټولنیز ننگ څخه شرم او له ټولني څخه طرد کیدلو او کله هم د غچ له ویرې څخه چوپه خول پاتې کيږي. د تاوتریخوالي گڼ شمیر ښځینه قربانیانې د مرستو د غوښتلو جوگه ندي او یا هم دې کار ته نه حاضرېږي چې لامل یې نه پوهاوی، له مجازاتو څخه ویره او قانوني مجرا گانو ته نه لاسرسی ده. ځکه نو جوته ده چې افغاني ښځې د پوهاوي د کچې لوړیدو او د بشر د حقوقو په اړه ډیر پوهاوي ته اړتیا لري. د ښځو چارو وزارت یواځنی وزارت دی چې د خپلو اصلي دندو په لړ کې د کورنیو چارو وزارت او عامې روغتیا وزارت په همکارۍ د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي کمول او د هغه د ناورو پایلو مخنیوی او د پوهاوي د کچې لوړول هم پر غاړه لري.

فزیکي تاوتریخوالی، جبري ودونه، اخلاقي جرمونه او د تاوتریخوالي نور ډولونه

د ښځو پر وړاندې تاوتریخوالی او په تیره بیا کورنی تاوتریخوالی، تجاوز، په ډیرو وژل او د ویرې رامنځ ته کول، او همدارنگه د ناوړه فرهنگي دودونو دوام لکه په لږ عمر کې واده، په بدو کې ورکول، بدل، ناموسي وژنې او جبري ودونه، هغه موارد دي چې د ښځو د لومړنیو حقوقو پر وړاندې خنډونه راولاړوي او ښځې په ټولنه کې له گډون او د خپلو حقونو له ترلاسه کولو څخه ایساروي.

د بنځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې وکړي:

- د بنځو او نارینه و لپاره د اندولیزو حقوقو د په گوته کولو دوام او د ژوند په پریکړو، په تیره بیا د واده په اړه، د بنځو د حقوقو اهمیت.
- د افغانستان د اساسي قانون، اسلامي قوانینو او د بنځې پر وړاندې د تاوتریخوالي د منع قانون له مخې د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د نه مشروعیت په ډاگه کول .
- اشخاصو او کورنیو ته د بد ورکولو/ بدل کولو او په لږ عمر کې د واده د وړاندوونکو تاوانونو روښانه کول.
- د رسمي نکاح خط د اهمیت په اړه، چې بنځه او میره یې پر بنسټ یوبل ته درناوی کوي، د پوهاوي د کچې لوړول.
- د اسلامي احکامو پر بنسټ او د هیواد د اساسي قانون د احکامو له مخې په لږ عمر کې د واده د ناوړه اغیزو په باب د خلکو د معلوماتو د کچې لوړول.

د شرم موضوع:

د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د ډیرو قضیو په اړه د قرباني له کورنۍ څخه د غچ اخیستنې د ویرې، شرم او ننگ له امله او د کورنۍ د نوم د بدیلو له ویرې رپوټ نه ورکول کیږي.

د بنځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. د تاوتریخوالي په رپوټ ورکولو کې د شرم اړوند برداشتونو له منځه وړل، په تیره بیا په هغو سیمو کې چې د تاوتریخوالي قضیې رپوټ نه ورکول کیږي.

پر عدلي او قضايي سکتور باندې د باور نه درلودل

د تاوتریخوالي ډیرې قضیې سیمه ییزو شور اگانو او جرگو ته رپوټ ورکول کیږي او د هغو په واسطه حل او فصل کیږي، ددې پر ځای چې د دولت رسمي عدلي او قضايي سیستم ته معرفي شي. د کورنیو تر منځ په ټولیزه توګه عدلي او قضايي سکتور ته د بنځو د لاسرسي پر وړاندې یو ډول منفي نظر شتون درلودلی ده. د بنځو عدلي او قضايي ارګانونو ته تګ راتګ د خپلو بنسټیزو حقوقو د دفاع لپاره هومره نه خوبښیږي؛ ددې دلیل هغه ډول چلند او پوښتنې دي چې دوی په دغو

د بنځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. په ملي کچه او په کلیو کې د اسلامي احکامو په رڼا کې د بنځو د حقوقو په اړه د عامه پوهاوي په تړاو ملاتړ. د عامه پوهاوي کمپاینونو ته پکار ده چې له اسلامي حقوقي نورمونو سره د بنځو د حقوقو د مطابقت د څرنګوالي په اړه روښانه بحثونه په نظر کې ونیسي او د اسلامي حکمونو پر بنسټ د بنځو د حقوقو پراخ تفسیر وکړي.
2. د بنځو او نارینه و د اندول په اړه د ټولنیزو او مذهبي مشرانو تر منځ د پوهې د کچې لوړول څرنګه چې د افغانستان په اساسي قانون او د اسلامي مقرراتو په چوکاټ کې تسجیل شوي ده.

نهادونو کې ورسره مخ کیږي. وروسته له هغې چې بنځې بیرته کور ته راستنېږي، احساس کوي چې خپل عزت یې له لاسه ورکړی دی او دا پخپله د هغوی پر وړاندې د تاوتریخوالي د ډیریدو لامل ګرځي. ګڼ شمیر قضیې د غیر رسمي میکانیزمونو له لارې د غیر رسمي عدلي او قضايي ارګانونو له خوا حل او فصل کیږي؛ آن ځینې قضیې رسمي عدلي او قضايي ارګانونو ته تر مراجعې وروسته، غیر رسمي عدلي او قضايي ارګانونو ته راجع کیږي ترڅو د قرباني او مجرم تر منځ منځګړیتوب وشي. په ډیرو مواردو کې مرتکبینو ته د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي قانون او یا د افغانستان د جزاء قانون له مخې سزا نه ورکول کیږي او د منځګړیتوب په بهیر کې هېڅ ډول څارنه نه ترسره کیږي. په خوشبینۍ سره ویل شو چې د شرم او ننگ موضوع د لیرې کولو د کمپاین په ترسره کولو سره به د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د قضیو د رپوټ ورکولو کچه خورا لوړه شي.

د افغانستان د قوانینو پر وړاندې دریدل

کورنی تاوتریخوالي د بنځو لپاره د یوه ستر ګواښ په توګه پیژندل کیږي، په داسې حال کې چې خورا لږ شمیر خلک په دې باور دي چې کورنی تاوتریخوالی غیر قانوني دی. د خلکو په منځ کې د حقوقي، عدلي او قضايي میکانیزمونو په پرتله د اسلامي احکامو پر بنسټ د بنځو د پیاوړي کولو میکانیزمونه ډیر مشروعت او اعتبار لري.

ناڅرگنده قانوني ملاتړ

د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د قانون له احکامو څخه د قانون د تنفیذ ارگانونو او حقوقي شخصیتونو ناڅرګندي عدالت

د بنځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. د بنځو چارو ولایتي ریاستونو، د بنځو د ملاتړ مرکزونو، پولیس، څارنوالیو او د محکمو د چارواکو لپاره، په تیره بیا د ولایت په کچه، د روزنیزو توکو برابرول ځکه چې هغوی د بنځو او نجونو پر وړاندې د تاوتریخوالي په اړه پوهاوی ندی ترلاسه کړی او له همدې امله نشي کولی چې د قربانیانو لپاره د اړتیا وړ ملاتړ برابر کړي.

ته د قربانیانو د لاسرسۍ د لارې خنډ ګرځي، ځکه نو د قانون تنفیذ کمزوری پاتې دی.

اقتصادي پیاوړتیا

سره له دې چې د افغانستان د بنځو لپاره په ملي کاري پلان کې مقصدونه تسجیل شوي دي او دولت دا منلي ده چې له بیوزلې څخه د خلاصون لپاره اړینه ده چې بنځې په اقتصادي ډګر کې ونډه واخلي، خو په حقیقت کې یواځې یو لږ شمیر بنځې له کور څخه دباندې کار کوي. په ټولیزه توګه، تر اوسه هم بنځې د نارینه و په پرتله ټیټ تعلیم ترلاسه کوي او ګڼ شمیر بنځې نالوستي یا لږلوستي پاتې دي؛ چې پایلې یې زده کړې او روغتیايي خدمتونو ته د بنځو په لاسرسۍ او د هغوی پر اقتصادي پرمختګ باندې اغیزه لري.

اقتصادي اړتيا او ټولنيز محدوديتونه:

د بنځو د حقوقو نه تايمينيدل¹ – د بنځو د ميراث او ملکيت حقونو په گډون – يوه خورا پراخه ستونزه ده او د ټولنيزو – اقتصادي تاوانونو، له استازيتوب څخه د بنځو د بې برخې کولو، د پريکړې کولو د ځواک د کمزوري کيدلو او د کار موندني د فرصتونو د کمښت لامل گرځي. همدارنگه دا کار کولی شي کورنيو ته تاوان واړوي؛ په تيره بيا هغه کورنۍ چې د بيوزلۍ د کرښې لاندې ژوند کوي. که چيرې بنځي هم عايد ولري، هغوی به د بيوزلۍ د کرښې څخه پورته صعود وکړي. د ټولني دود او دستور د بنځو لپاره له کور څخه بهر کار کول ستونزمن کړي دي؛ په تيره بيا د افغانستان په کليوالي سيمو کې.

د بنځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. د بنځو پياوړي کيدل د داسې کسانو په توگه چې کولای شي د خپلو دندو او راتلونکي دندې په اړه انتخاب ولري.
2. خلکو ته له فرهنگي او ديني پلوه د منلو وړ داسې مخکښو بنځو ورپيژندل چې د کورنۍ په عوايدو کې ونډه لري. ددې په ډاگه کول چې د بنځو عايد څرنگه کولی شي کورنيو سره د بيوزلۍ له کرښې څخه په اووښتلو کې مرسته وکړي او د ماشومانو لپاره يې غوره راتلونکي منځ ته راولي.
3. په ملي او د کورنۍ په کچه په اقتصاد کې د بنځو د ونډې اخيستنې د اهميت په گوته کول په دې اړه د مالي ارقامو د وړاندې کولو له لارې. د صفاکارۍ، پخلي او د ماشومانو د ساتنې په څير د کور په چارو کې د بنځو د برخې اخيستنې، چې په مقابل کې يې هيڅ ډول مزد نه ترلاسه کوي، درک کول او درناوی.
4. د هغو ميرمنو چې له کور څخه دباندې کار کوي، په ټولنه کې د منل کيدلو لپاره د نورو هڅو (د اسلامي حکمونو او د بنځو د مشروع حقونو پر بنسټ)

¹ «په افغانستان کې ملکيت ته د بنځو لاسرسی: قانون، د قانون تنفيذ او خنډونه» (کابل: قره مشورتي مؤسسه، 2011)

د مهارتونو او د روانو پروگرامونو په باب د پوهاوي نشتوالی

په کلیوالو سیمو کې ډیری ښځې په غیر مسلکي کرنیزو چارو کې بوختې دي او ډیری وختونه د نارینه و په پرتله د ښځو مالي معاملي لږ وي او ښځې د مدیریتي کارونو لپاره لږ فرصتونه لري. بازارونو ته د لاسرسي موندلو په باب د معلوماتو وړاندې کول او د ښځو لپاره روزنیز پروگرامونه باید پیاوړي شي. د عامه پوهاوي کچه په دې اړه چې له ښځو سره باید د کار او کسب د موندلو په برخه کې مرسته وشي، ټیټه ده. خو دغه ډول پروگرامونه په هغو ټولنو کې چې د پوهې کچه یې لوړه ده، خورا ډیره اغیزه لري.³

د ښځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. د روانو پروگرامونو په اړه پوهاوی ورکول او په ټولیز ډول دغه شان پروگرامونو لپاره د خلکو د ملاتړ ترلاسه کول. که چیرې په محافظه کارو او نا امنه سیمو کې خلک له دغو پروگرامونو څخه ملاتړ وکړي، د کار موندني د پروگرامونو لپاره فرصتونه به ډیر شي.
2. له ښځینه متشبثینو څخه ملاتړ او په تشبثونو، ملکیتونو، پورونو او ماليې ته د کډون او بازارونو ته د لاسرسي په موخه هغوی ته د پروسې په اړه معلومات ورکول.

د ښځو لپاره د شغلونو مناسب والی

عام خلک لږ شمیر کارونه د ښځو لپاره مناسب بولي.

د ښځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

1. له هغو ښځو څخه ملاتړ چې د خپلو زده کړو مطابق څانگو کې کار او فعالیت کوي لکه ښوونه او روزنه، طبابت، انجنیري او همدارنگه له هغو ښځو څخه ملاتړ چې په نساجي صنعت او د خوراکي توکو په خدماتو کې کار کوي او وروسته بیا نورو مسلکونو ته ارتقا کوي.
2. د کار ځای کې له ښځو او نارینه و سره د یوشان چلند څخه ملاتړ کول او ددې په گوته کول چې ښځې هم د نارینه و په شان د راز راز دندو د ترسره کولو جوړه دي او په لوړو مدیریتي پستونو کې دنده ترسره کوي.
3. په ټولنه کې د نمونه ښځو په باب د بریالیو مثالونو په بیانولو سره ډاډ رامنځ ته کول (د ښځو د سوداګرۍ او تشبثاتو هڅول) په ټولنه کې د کار او تشبثاتو د پیل کولو لپاره د ښځو هڅول.

د نجونو زده کړه:

په ټول افغانستان کې د ۸,۳ میلیونه د ښوونځیو د زده کوونکو له ډلې څخه، شاوخوا ۴۰ سلنه برخه یې نجونې جوړوي چې دغه پرمختګ سابقه نلري او له ۲۰۰۱ کال څخه را پدېخوا د نجونو د زده کړو په وضعیت کې یې ساری پرمختګ ښيي.^۵ له دې سره سره ښځې لوړو زده کړو ته د لاسرسي په ډګر کې له ګڼ شمیر ستونزو سره مخ دي چې له امله یې نجونې نشي کولی په راتلونکي کې غوره دندې او غوره معاشونه او عامه خدمتونو ته لاسرسی ولري.

د ښوونې او روزنې له ارزښت څخه ناڅښکي

سره له دې چې د ښځو د زده کړې په اړه په ټولیزه توګه ملاتړی نظر شتون لري، خو ډول ډول خنډونه د نجونو د زده کړو د پیل یا دوام د لارې خنډ ګرځي. په کلیوالي سیمو کې نجونې مجبوره دي چې د امنیتي ستونزو له شتون سره سره اوږده واټنونه ووهي (د نجونو لپاره د امنیتي دیوالونو لرونکو ښوونځیو په شان د مناسبو آسانتیاؤ نشتوالی او ښوونځي ته د تګ پر مهال د ناامنی شتون)، ځکه نو کورنۍ نه غواړي چې نجونې یې ښوونځي ته لارې شي. په کم عمر کې واده کول هم د نجونو د زده کړې پر وړاندې یوه ستونزه ده چې له امله یې په ښوونځیو کې د نوم لیکلو په پرتله د سوبتیا کچه خورا ټیټه ده. په داسې حال کې چې په لومړنیو ښوونځیو کې د نجونو د شمولیت کچه ۸۱٪ ده، د سوبتیا کچه یې یواځې ۴۶٪ ده. هر ځل چې نجونې له یوې تعلیمي کچې څخه بلې ته لوړیږي، د بیلګې په توګه له لومړنیو زده کړو څخه منځنیو زده کړو ته او یا له منځنیو زده کړو څخه لوړو زده کړو ته د اووښتلو پر مهال، د ډول ډول فشارونو او یا هم د کورنۍ د پرېکړې له امله د ښوونځي پر اړینودلو ته اړې کیږي.

د ښځینه ښوونکو کمښت

د ښځینه ښوونکو شتون په ښوونځي کې د نجونو د شاملیدو او ښوونځي ته د تللو لپاره د هغوی د هڅولو لپاره حیاتي اهمیت لري او له بله پلوه له جنسیتي اختلافاتو څخه مخنیوی کوي. په لیرې پرتو ولسوالیو کې د ښځینه ښوونکو کمښت ددغه تصور د پیاوړي کیدو لامل ګرځي چې ګواکې د ښځې لپاره زده کړه هیڅ ارزښت نه لري؛ او هم ددې لامل ګرځي چې یو شمیر خلک زده کړې ته لاسرسی ونه لري.

د ښځو چارو وزارت به په لاندې مواردو کې هڅې او هاند وکړي:

۱. د زده کړې د ګټو په ګوته کول ترڅو کورنۍ قانع شي او ومني چې د نجونو لپاره یې زده کړه مهمه او اړینه ده. پکار ده چې پیغامونه د زده کړې له پراو څخه د کار تر پراوه پورې د ښځو پر منطقي پرمختګ باندې د تمرکز له لارې د نجونو له زده کړې څخه ملاتړ پیاوړي کړي.
۲. د هغو پیغامونو خپرول چې د ښځو پر زده کړې متمرکز وي کولای شي د ژوند په ټولو اړخونو کې ډیر د منلو وړ وي، او د ښځو تعلیم او تحصیل د روغو کورنیو او خوند ی ټولنو د رامنځ ته کیدو لامل ګرځي. که چیرې ښځو او نارینه و زده کړه کړې وي، له وخته مخکې ودونه، بد ورکول او بدل باندې ورکول او همدارنګه د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي نور ډولونه کميږي. همداراز زده کړه ښځې ددې جوګه ګرځوي چې د حقوقي مرستو د ترلاسه کولو لپاره هڅې وکړي.
۳. د زده کړې پر ګټو باندې د تمرکز له لارې لوړو زده کړو ته د ښځو د هڅولو په موخه د ولایتونو په کچه د کمپاینونو په لاره اچول ترڅو کورنۍ او ټولني ښځو ته اجازه ورکړي چې د زده کړې د لوړو پړاوونو په لور پرمختګ وکړي.
۴. د زده کړې او پوهنې په ډګر کې د ښځو او نارینه و د حقوقو د انډولتوب په ګوته کول.
۵. ښځې او نجونې د هغوی د زده کړې له حق څخه خبرول او زده کړو ته د دوام ورکولو د اهمیت په باب پوهاوی.
۶. د لیک لوست د زده کړې پروګرامونو د کچې لوړول په تیره بیا په ولایتونو کې.
۷. په کم عمر کې د واده کولو پر ناوړه پېښو ټینګار کول، په تیره بیا له ښوونکو سره.

د بنځو چارو وزارت په لاندې مواردو کې کار کوي:

1. د بشوونې او روزنې په برخه کې د کار کولو لپاره د بنځو هڅول، د اسلامي حکمونو په چوکاټ کې د بنځو لپاره د یوه ځانګړي مسلک په توګه د بشوونې او روزنې په ګوته کول (د اسلام له تاریخ څخه د مثبتو مثالونو په ذکر کولو سره) او بنځو ته د بشوونکي د مسلک د ګټو تشریح کول.
2. د بنځینه بشوونکو د جلب او جذب لپاره د پوهنې وزارت له مشوراتو څخه د خلکو خبرول.

په امنیتي سکتور کې د بنځو ګڼون

د ملي پولیسو یواځې ۲٪ برخه بنځي جوړوي او کابو هیڅ یوه د پولیسو بنځینه افسره په کلیوالي سیمو کې دندې باندې نه ګومارل کېږي. دا کار په دغو سیمو کې د بنځینه پولیسو د کمښت لامل ګرځي چې باید د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي قضیې یې بررسی کولې او همدارنګه د بنځو لومړنیو اړتیاؤ ته یې رسېدګي کوله⁶. په داسې حال کې چې د امنیتي ځواکونو په لیکو کې د بنځینه پولیسو د شمیر ډیریدل ډیر مهم دي، اداري او د چلند اړوند ننګونې د بنځو په جلبولو کې د دغو ادارو وړتیاوې تر ګواښ لاندې راولي. د پولیسو په لیکو کې د بنځو جنسي ځورول هم خورا عام دي چې دا کار ددې لامل ګرځېدلی چې کورنۍ خپلو لوبو ته د ملي پولیسو په لیکو کې د شاملېدلو اجازه ورنکړي. سره له دې چې ددغې ستونزې د هوارولو لپاره ډیرې هڅې شوې دي، خو نور کارونه هم شته چې باید ترسره شي ترڅو د اړتیا وړ شمیر بنځي د ملي پولیسو له لیکو سره یوځای کیدو ته وځیري او هم په کلیوالو سیمو کې دنده ترسره کړای شي.

بنځینه پولیسې یو لړ اړین خدمتونه ټولني ته وړاندې کوي لکه د داسې امنیتي تلاشي ګانو ترسره کول چې له فرهنګي نظره د منلو وړ وي، د کورنیو ستونزو د هوارولو اړوندو ځانګو کې کار کول، بنځو ته د ځان ساتنې سبقونه ورکول، او د ټاکنو په ترڅ کې د بنځینه تلاشي کوونکي په توګه د کارکولو په شان له بیلابیلو لارو څخه غوره ژوند ته د بنځو له لاسرسي څخه ډاډ ترلاسه کول.

په ټولنه کې د بنځینه پولیسو په باب منفي لیدلوری

د بنځو چارو وزارت په لاندې مواردو کې هڅې او هاند کوي:

۱. د هغو مهمو خدمتونو روښانه کول چې بنځې یې په ټولنه کې ترسره کوي او خلک د هغوی د خدمتونو ستایلو ته هڅول - داسې خدمونه چې له فرهنګي اړخه او د اړتیا له نظره خورا مناسب دي.

په امنیتي ادارو کې د بنځو نه حضور او استازیتوب

روغتیايي خدمتونو ته د بنځو لاسرسی:

بنځو ته د روغتیايي خدمتونو د وړاندې کولو شاخصونه لا تر اوسه هم خورا کمزورې پاتې دي. بنځې او نارینه بېلابېلې زیانمنې او روغتیايي خطر ونه تجربه کوي. سره له دې چې د بنځینه روغتیايي کارکوونکو په شمیر کې زیاتوالی راغلی او موجودو روغتیايي خدمتونو پراختیا موندلې ده، خو هغوی د روغتیايي او جنسیتي بنسټیزو جوړښتونو او نورمونو د کمزورتیا له امله له راز راز ننگونو سره مخ دي چې دغه ننگونې روغتیايي خدمتونو ته د هغوی لاسرسی محدودوي.

د بنځو چارو وزارت په لاندې مواردو کې هڅې او هاند کوي:

۱. په امنیتي ځواکونو کې د مخکښو بنځو د سرمشق په توګه د ښودلو له لارې د نورو بنځو هڅول ترڅو خلک او په تیره بیا بنځې د پولیسو په لیکو کې کار کولو ته د یوه ښه مسلک په سترګه وګوري.
۲. د ځوانو بنځو او د هغوی د کورنیو هڅول ترڅو د پولیسو په لیکو کې کار کولو ته د سپیڅلي مسلک په سترګه وګوري.

د ملګرو ملتونو سازمان د موندنو له مخې، له ۱۹۹۷ کل څخه تر ۲۰۱۳ کال پورې د میندو د مړینې په کچه کې ۶۷٪ کموالی رامنځ ته شوی دی. د دغو لاس ته راوړنو سربیره، د میندو او تر پنځو کلونو د کم عمر لرونکو ماشومانو د مړینې کچه لا تر اوسه هم په سیمه کې بې سارې ده. د بنځو د روغتیا ساتنې لپاره هغوی لږ روغتیايي معلوماتو، روغتیايي خدمتونو او روغتیايي سرچینو ته لاسرسی لري. د لیک لوست د کچې د ټیټوالي له امله بنځې د خپل ځان او د خپلو ماشومانو د روغتیا په اړه سمې پریکړې کولی نشي. روغتیايي کارکوونکي له جنسیتي نظره حساسو ناروغانو، لکه د فزیکي او جنسي تاوترخوالي قربانیانو، مقاربتې ناروغیو، روجي روغتیا او خوارځواکۍ ناروغانو، په درملنه کې لږ روغتیايي ظرفیت او د راحتۍ احساس لري.⁷

روغتياپالني ته د بنځو د لاسرسي په اړه ټولنيز ليدلوري

ډير شمير نارينه چمتو ندي چې بنځي ته اجازه ورکړي ترڅو له کور څخه بهر د ډاکټر د ليدلو لپاره لاره شي آن که محرم هم ورسره موجود وي. دا کار روغتيايي خدمتونو ته د بنځو او نجونو د نه لاسرسي لامل کيږي چې په تيره بيا د اميندواري په دوران کې لويې ستونزې جوړوي. همدارنگه دا چې کورنۍ بنځي روغتيايي خدمتونو ته له لاسرسي څخه منع کوي، په روغتيايي سکتور کې د بنځينه پرسونل په کمښت پورې هم اړه لري.

د بنځو چارو وزارت په لاندې مواردو کې هڅې او هاند کوي:

1. د هغو ځنډونو له منځه وړل چې بنځي روغتيايي خدمتونو ته له لاسرسي څخه منع کوي، او په ټولنه کې د نجونو او هلکانو ترمنځ د اندولتوب ترويجول.

عدم آگاهي در مورد اهميت خدمات صحي برای زنان :

بنځي او ټولني، په تيره بيا په ليري پرتو سيمو کې، د لومړنيو روغتيايي خدمتونو پر اهميت او د روغتيا پالني لومړنيو لارو چارو څخه خبر ندي (په تيره بيا د زيږون په وخت کې) ځکه چې هغوی کافي تعليم او روغتيايي معلومات نلري. په ليري پرتو سيمو کې بيا دغه حالت خورا ډير د انديښنې وړ او د خدمتونو کچه ټيټه ده.

د بنځينه روغتيايي متخصصينو کمښت:

د نجونو د زده کړې او پورته تحصيلي پړاوونو ته د نجونو د پرمختگ او له کور څخه دباندې د نجونو زده کړې ته د کورنيو د نه چمتووالي په نظر کې نيولو سره، د حيرانتيا ځای ندي چې د بنځينه ډاکټرانو او روغتيا پالونکو کمښت په جدي توگه احساسيږي. ډيري بنځي چې په دغه مسلک کې کار کوي په ښارونو کې دي ځکه نو د کليو او بانډو بنځي له دغو خدمتونو څخه هومره نه برخمنې کيږي. همدارنگه بنځينه روغتيايي کارکوونکي له ځورولو او تاوتریخوالي سره مخ کېدای شي چې دا په خپل وار سره د دې لامل گرځي چې کورنۍ هغوی ته د خپل مسلک د پرمخ وړلو اجازه ورنکړي.

د بنځو چارو وزارت په لاندې مواردو کې هڅې او هاند کوي:

1. د بنځينه روغتيايي کارکوونکو او بنځينه ډاکټرانو د کار د اهميت تبليغول او همدارنگه هغوی ته د درناوي ترويجول.
2. د روغتيايي بنځينه کارکوونکو هڅول او ملاتړ چې کله د بنځو لپاره د ژوند د ژغورونکو حيثيت لري.

1. د اړیکو او عامه پوهاوي تدبیرونه او عملي اقدامونه

د پورته یادو شویو لومړیتوب لرونکو موضوع گانو د عملي کولو لپاره، پکار ده چې د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د وزارت دننه او دباندې د اړیکو او پوهاوي ورکولو د میتودونو د سمون لپاره یولړ اقدامونه ترسره کړي.

د وزارت دننه اقدامونه

د معلوماتو شریکول د کارکوونکو په منځ کې د اړیکتیايي او سازمانی وسیلو د پیاوړتیا لامل ګرځي. له دې څخه ډاډ ترلاسه کول چې کارکوونکي د خپلو همکارانو له مسوولیتونو څخه خبر وي او سرچینو ته د هغو لاسرسی ددې لامل ګرځي چې له بشري او تخنیکي سرچینو څخه په غوره توګه کار واخیستل شي.

1. د ښځو چارو وزارت له کارکوونکو سره په سالمه فضا کې په منظمه توګه د غونډو جوړول دا امکان رامنځ ته کوي چې د خپلو موخو او مقصدونو ټولګه مشخصه کړي او کلیدي پیغامونه او رسنیز ځوابونه تشخیص کړي. د بنسټیزو موخو او مقصدونو تعیینول اونیز، میاشتنی او ربعوار کاري پلانونه مساعدوي او عملیاتي بودجه روښانه کوي.

2. د استراتیژیکو اړیکو کمیټه په ۲۰۱۴ کال کې د وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي پر لومړیتوبونو او مهمو موضوع گانو باندې د بحث او خبرو اترو په موخه د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست کې د سکتوري وزارتونو په ګډون سره جوړه شوه. پکار ده چې د ښځو چارو وزارت د دغې کمیټې ساتنه او پالنه وکړي، ځکه چې دغه کمیټه د وزارت دننه اړیکو ته سمون ورکوي او همدارنګه له وزارتونو، نادولتي سازمانونو او د مدني ټولني له ارګانونو سره د ښځو چارو وزارت اړیکي پیاوړې کوي. د استراتیژیکو اړیکو د کمیټې ناستې د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست پر دې توانوي چې د پوهاوي ورکولو پر پیغامونو او فعالیتونو بحث او خبرې اترې وکړي.

3. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د اونیزو او میاشتنیو موخو د تعیینولو لپاره له نورو ریاستونو سره په منظمه توګه غونډې جوړوي ترڅو ډاډ ترلاسه کړي چې پلان جوړونه پرته له پلان څخه او د غبرګون له مخې ترسره نشي.

4. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د هغو پروګرامونو او پېښو لپاره چې له پخوا څخه تعیین شوي دي، معیاري کاري میتودونه رامنځ ته کوي او د اړیکو او رپوټ ورکولو بهیرونه نهادینه کوي.

5. وزارت به د هر ډول پوهاوي ورکولو د اړوندو توکو لپاره یو شمیر معیاري مدلونه (ټمپلیټونه) رامنځ ته کړي. جوړ شوي مدلونه باید په یوه ګډ دیتابیس کې د آسانه خپراوي او کارولو په موخه کینسودل شي.

6. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ته پکار ده چې د دغې استراتیژي د تطبیقي پلان په جوړولو باندې کار وکړي او اړوندې موخې او عملیاتي بودجه د روزنیز اړتیاؤ او توکو په نظر کې نیولو سره تعیین او په ګوته کړي.

7. په بشپړه توګه د کارکوونکو د ښکېلولو او د اړیکتیايي او پوهاوي ورکولو د فعالیتونو په ښه توګه د کار ورکولو د یقیني کولو لپاره، د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست باید د سکتوري وزارتونو، بسپنه ورکوونکو مراجعو، ښکېلو ارګانونو او نادولتي سازمانونو/د مدني ټولني ارګانونو او د اطلاعاتو او عامه اړیکو د ریاست د کارکوونکو چې له دباندنیو کسانو سره اړیکي ټینګولی شي، په ګډون د دباندنیو کسانو نوی نوملړ د اړیکو او عامه پوهاوي په برخه کې چمتو او له ځان سره وساتي.

8. له دې څخه د ډاډ د ترلاسه کولو لپاره چې د ښځو چارو وزارت ټول فعالیتونه د وزارت دننه په اغیزمنه توګه خپريري او تفهیم کيري، او ټولې اړوندې ادارې د وزارت له فعالیتونو څخه بشپړه خبرتیا ولري، د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست باید د مجلې او خبرپاڼې منځپانګه د بدایني په موخه وګوري ترڅو د افغانستان د ښځو د ملي کاري پلان اړوند مسایل او همدارنګه د ښځو چارو وزارت او د هغه د ولایتي ریاستونو کرنې پکښې په سمه توګه انعکاس ومومي. د لوستونکو د شمیر د ډیریدو په باب نظرونه هم اړین ګڼل کيري. د خپرونو په اړه بررسي کاني او وړاندیزونه (مجله او خبرپاڼه) د اړیکتیايي کانالونو په ۲، ۳ برخه کې توضیح شوي دي.

دباندنی اقدامونه

1. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست، نور ریاستونه له خپلو اړیکتیايي وسیلو څخه خبروي ترڅو هغوی هم له خپلو سکتوري وزارتونو سره منظمې غونډې جوړې کړي ترڅو دوه اړخیزه اړیکې رامنځ ته او تسهیل شي. دغه کار د دوه اړخیزه غونډو د جوړولو پر ځای د یوې کمیټې له لارې ترسره کېدای شي.
2. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د دادغوبنتي توکي جوړوي، د رسنیو د گډون اسټراټیژي تدوین او د وزارت ویب پاڼه نوې کوي. همدارنگه نشریات (مجله او خبرپاڼه) خپروي او په ټولنیزو رسنیو کې د وزارت د پاڼې پر مخ نوي معلومات خپروي.
3. د بنځو د حقوقو په باب د عمومي پوهې د ډیریدو په موخه، د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ته پکار ده چې کلیدي/ اساسي مسایل چې له مخې یې وزارت له خلکو سره اړیکه ټینګوي، وپېژني او همدارنگه کلیدي پیغامونه برابر کړي چې د نظر وړ مخاطبانو پام ځان ته را وړوي. د یادو موضوع گانو په اړوند د بنځو چارو وزارت کلیدي او لومړیتوب لرونکي مسایل او د اړیکو د ټینګولو د میتودونو طرحې په ۱، ۳ برخه (مقدم مسایل/ پیغامونه) کې راغلي دي.
4. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ته پکار ده چې د پوهاوي ورکولو د پروگرامونو د طرحه کولو لپاره د دودیزو رسنیو د اطلاعاتو پر پراخ طیف باندې د اتکا پر ځای پر هغو اطلاعاتو چې د بنځو چارو له ولایتي ریاستونو څخه یې ترلاسه کوي، تکیه وکړي. د بنځو چارو وزارت دا درک کوي چې له کاري شریکانو سره همغږي باید یواځې په کابل پورې محدوده نشي، بلکې ولایتونه هم باید د بنځو چارو د ولایتي ریاستونو له لارې را بشکيل شي. د ولایتي دفترونو کړنې د همغږۍ د سیستم یوه ستره برخه جوړوي چې د اعتماد وړ سرچینو په توګه په ټاکلي وخت کې کولی شي په ولایتونو کې د بنځو د وضعیت په باب د اړتیا وړ اطلاعات مرکز ته ولیردوي.
5. پر مخاطبینو باندې د دغو پیغامونو د لاسپسي ژورې اغیزې د ډاډمنولو لپاره، د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست باید په اغیزمنه توګه له خپلو رسنیزو شریکانو سره همغږي وکړي. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ته پکار ده چې خپلې کاري اړیکې له نادرولتي رسنیزو سازمانونو سره پراخې کړي ځکه چې رسنۍ د نظر وړ مخاطبانو ته د بنځو چارو وزارت د کړنو په تبلیغولو کې مهم رول لوبوي. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست او رسنیو تر منځ غوره اړیکې یاد ریاست ددې جوګه ګرځوي چې د عامه اړیکو خورا اغیزمن او له موخې سره اړوند کمپاینونه ترسره او په پایله کې یې له خلکو سره خپلو اړیکو ته سمون او پراختیا ورکړي. ددې ترڅنګ، له رسنیو سره اړیکې کولی شي په وړیا توګه د وزارت د پروگرامونو پراخ پوښښ ته هم لاره هواره کړي.
6. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست مطبوعاتي اعلاميې، لنډې اطلاعيې، رپوټونه او ګڼ شمیر کمپاینونه په پرلپسې توګه، څرنګه چې په پلان کې یې یادونه شوي ده، او همدارنگه د اړتیا له مخې کله چې یوه مهمه پېښه کیږي، ترتیبوي.
7. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ته پکار ده چې له نادرولتي ارګانونو، د بشر د حقوقو فعالانو او د مدني ټولني له ارګانونو سره خپله همغږي او همکاري پراخه کړي ترڅو بنځې د دادغوبنتي او دوه اړخیز ملاتړ له پلوه پر خپل ځان بسیا کړي او په همدې توګه دولت او بسپنه ورکونکي لوري به په اغیزمنه توګه د بنځو اړتیاو ته ځواب ووايي. د بنځو د حقونو پر پروگرامونو باندې کار جدي هود او د اړتیا وړ پوهې ته اړتیا لري. ځکه نو د بنځو چارو وزارت زیار باسي څو د ځانګړي مهال ویش له مخې نظرونه او پایلې خپلو شریکانو ته تحویل کړي ترڅو د هغوی ملاتړ ترلاسه کړي او ترڅنګ یې هغه برخې چې سمون ته اړتیا لري هم په ګوته کړي.
8. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست کارکونکي دي له بسپنه ورکونکو سازمانونو سره په منظمه توګه غونډې جوړې کړي چې دغه غونډې به د راتلونکو کلونو د بودجې لپاره بالقوه مالي سرچینې په داسې ډول چې له تطبیقي پلانونو سره اړخ ولګوي، په ډاګه کړي. په ضمن کې، دغه راز غونډې د بسپنه ورکونکو او وزارتونو تر منځ د کاري اړیکو په ښه کیدو کې مرسته کوي او په راتلونکې کې به هم د وزارت لپاره ګټورې وي.

6. اړیکتیايي کانالونه

لاندې وسیلې د معلوماتو د خپرولو او د مخاطبینو د پراخو ډلو د پوښښ لپاره د مناسبو کړندودونو په توګه پېژندل شوي دي:

مخامخ غونډې

د کنفرانسونو، گردې میز، نیغ په نیغه د معلوماتو د ورکولو او د کمیټو د غونډو په تیره بیا د استراتیژیکو اړیکو د کمیټې په شان منظمې خبرې اترې د بنځو چارو وزارت ته ددې موقع برابروي چې لومړیتوبونه او مهم پیغامونه خپاره کړي. غونډې هم په دوه کسيزه توگه او هم په ډله ییزه توگه دایریدای شي. د اطلاعاتو او عامه اړیکو د څانگې کارکوونکي باید په فعاله توگه له کاري او ټولنیزو مشرانو سره په اړیکه کې وي ترڅو د هغوی له لارې ډیر معلومات اړوندو ټولنیزو ډلو ته ورکړل شي. دغه کسان همدارنگه کولی شي خپلو نظرونو ته انعکاس ورکړي چې کولی شو دغه نظرونه په اوسنیو کړنو او پالیسیو کې د فرضیو په ارزولو کې وکاروو. په دغو بنکیلو کسانو کې د وزارت مشرتابه او سکتوري وزارتونه، قومي او مذهبي مشران، سپین بریږي او فعالان، ښوونکي او پراختیایي پرسونل او ځوان رهبران شامل دي.

د نظر وړ ډلې:

د بنځو چارو وزارت او د بنځو چارو د ولایتي ریاستونو کورني کارکوونکي، پراختیایي ارگانونه، مالي شریکان، سیاسي شریکان او مدني ټولنه.

برېښناپته (ایمیل)

د بنکیلو مهمو اشخاصو د برېښناپتو یوه بشپړ لړلیک ته جدي اړتیا لیدل کېږي ترڅو پیغامونه په پراخه توگه خپاره شي. دغه لړلیک یا دیتابیس د معلوماتو د خپرولو او د خبرپاڼو، راډیويي خپرونو، نويو یا تجدید شویو پالیسیو، استراتیژیکو لیکنو، د راتلونکې پېښو، د ټولنیزو گردیو میزونو د طرحو او نورو پلانونو د شریکولو لپاره کارول کېدای شي. دغه د برېښناپتو لړلیک د سکتور پر بنسټ ویشلی شو ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې هرې د نظر وړ ډلې ته د هغو اړوند معلومات لیرل کېږي.

د نظر وړ ډلې

شرکای انکشافی، شرکای مالی، شرکای سیاسی و جامعه مدنی

مجله او خبرپاڼه

د بنځو چارو وزارت څو کاله کېږي چې میرمن مجله او ارشاداللسوان خبرپاڼه خپروي. ډیری هغه موضوع گانې چې په دغو جریدو کې خپرېږي سره ورته دي او معمولاً د بنځو چارو د وزیرې مراسم او مناسبتونه، د بنځو چارو وزارت مناسبتونه او آن کوچنیو غونډو ته انعکاس ورکوي. ډیری وختونه د بنځو چارو د ولایتي ریاستونو د کارونو په اړه معلومات پکښې شامل نه وي او مرکي، د بریا کیسي او یا هم د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان په اړه معلوماتي مقالې پکښې نه لیدل کېږي. پکار ده چې دغه دوه جریدې یو له بل سره توپیر ولري او د ورته موضوع گانو له خپرولو څخه په جدي توگه ډډه وکړي. مجله کولی شي د بنځې د حقونو په اړه معلومات، د قضیو، لاس ته راوړنو او د خلکو له منځه د بریا د کیسو په گډون، گڼ شمیر مخاطبینو ته ورسوي؛ په داسې حال کې چې خبرپاڼه کولی شي د وزارت په اړه نوي معلومات خپاره کړي او لوستونکي یې ډیری کورني یا دولتي وي.

د دغو دوه جریدو د کیفیت د سمون لپاره لاندې یولړ وړاندیزونه وړاندې کېږي چې ښایي د دغو جریدو د لوستونکو د شمیر د زیاتوالي لامل وگرځي.

میرمن مجله

میرمن مجلې ته پکار ده چې د بنځو د حقونو په ډگر کې پر عمده پرمختگونو باندې تمرکز وکړي او بریايي او لاس ته راوړني نندارې ته وړاندې کړي او ننګونو ته په روښانه او عملي توگه ځواب وويي. کله چې په دغې مجله کې بریالیتوبونه او ننګونې شاملې شي، مجله به ډیره ریښتینې بڼه ځان ته غوره کړي چې د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان پرمختگونه ښکاروي او هم ښيي چې ننګونې او خنډونه د بنځو چارو وزارت پر کار باندې اغیزه نشي درلودلای. دغه مجله په برېښنايي بڼه له شریکانو او بنکیلو اړخونو سره شریکیدای شي او کیدای شي چې په ویب پاڼه کې هم د آسانه لاسرسي لپاره خپره شي.

دغه مجله په څلورو برخو ویشل کېدای شي: لومړۍ برخه – نوي خبرونه، دویمه برخه – داستانونه (چې د بنځو د ژوند داستانونه او د بریا داستانونه رانغاړي)، درېیمه برخه – له قانون څخه خبریدل (په دغې برخه کې اسلامي قوانین هم

شاملیدای شي، څلورمه برخه - سرگرمي (لنډ روزنيز داستانونه، د انگلیسي او کمپیوټر اساسات، معما، پخلی او نور معلوماتي او په زړه پوري مطلبونه).

هغه خبرونه چې په خبرپاڼه کې خپريري تفصيلات يې په دويمه برخه کې راغلي دي (داستانونه). د بيلگې په توگه - «ميره په بغلان کې د خپلې بنځې پوزه غوڅه کړه». دا موضوع بايد يواځې د يوه خبر په بڼه په خبرپاڼه کې خپره شي خو په مجله کې بايد دغه مطلب له اړينو تفصيلاتو سره د يوې قضیې د بررسي کولو په شان خپور شي، ترڅو وښودل شي چې د دغه تاوتریخوالي دليلونه څه دي، په کومو ولايتونو کې دغه ډول تاوتریخوالي ډير رامنځ ته کيږي، د افغانستان قوانين او اسلام دين په دې اړه څه حکم لري، د دغه ډول قضیې د رپوټ ورکولو فرصتونه څنگه دي، د عدالت د تأمين لپاره کومې هڅې شوي دي او داسې نور.

هغه کيسې چې ولايتي رياستونه يې راټولي شوي او په بڼه توگه ليکل شوي وي، په دغه مجله کې خپریدای شي. دغه کار د موضوع په اساس ترسره کيدای شي په داسې توگه چې هر دوه اونی وروسته يوه موضوع وټاکل شي او د داستانونو په واسطه وړاندې شي. او يا هم کيدای شي د جغرافيايي سيمو له نظره وويشل شي. په مجله کې د ننګونو په گوته کول د بنځو چارو وزارت ته دا امکان برابر وي څو په سمه توگه د راتلونکي پلانونو کې د کمزورتيا ټکي وپيژني او له منځه يې يوسي.

پکار ده چې د مجلې په هره نسخه کې يوه مقاله د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د محو او يوه مقاله د افغانستان د اساسي قانون په اړه وليکل شي. د مجلې د کاغذ کيفيت دې ټيټ کړای شي ځکه چې اوس مهال د وزارت ډيري پيسې ورباندې لگيږي.

خبرپاڼه

د بنځو چارو وزارت په اړه په زړه پوري خبرونه او نوي معلومات دې د لومړيتوب له مخې تنظيم او په خبرپاڼه کې په برجسته ډول چاپ شي.

د ټولو هغو غونډو خبرونه، چې د بنځو چارو وزارت پکښې گډون کوي، په خبرپاڼه کې ذکر کول اړين ندي مگر دا چې استثنایي معلومات پکښې موجود وي چې خبري ارزښت ولري.

د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې د انځور اخيستلو په اړه يوه مناسبه طريقه اختيار کړي. کوم انځورونه چې په جرايدو کې خپريري بايد له لوړ کيفيت څخه برخمن وي او ارزونه يې وشي ترڅو ډاډ تر لاسه شي چې انځورونه هم مناسب او اړوندوي او هم له هغه شخص څخه چې انځور يې اخيستل شوی اجازه اخيستل شوې وي. همدارنگه انځورونه بايد تشریح ولري او د «څوک، څه شی او چيرته» پوښتنو ته ځواب ووايي.

د نظر وړ ډلې: پراختيايي شريکان، مالي شريکان، سياسي شريکان او عام لوستونکي

راديو/تلویزيون

دبانډنې اړیکې د عمومي اړیکو په شان دي. له عامه پوهايي څخه د اعظمي گټې اخيستني په موخه پکار ده چې له مطبوعاتي کنفرانسونو، ټلويزیوني پروگرامونو او چاپي رسنيو څخه اعظمي گټه واخيستل شي. په دې توگه رسنۍ ددې جوگه کيږي چې د بنځو د حقوقو پرمختگ تر اعظمي پوښښ لاندې راولي او د افغانستان د بنځو د ملي کاري پلان موضوع گانې په پراخه کچه پر مخ يوسي.

راديو د هيواد په گوټ گوټ کې په برياليتوب سره د پروگرامونو د خپرولو لپاره يوه بنسټيزه وسيله ده. کله چې خبريالان او رسنۍ د گټه اخيستونکو اشخاصو او ارگانونو د شاملولو په بهير کې ښکېل شي، له پرمختگونو څخه خبريږي چې دا په خپل وار سره عامو خلکو ته د خبرونو د رسولو يو اغيزمن او ثابت کانال جوړوي. د کار له پيل څخه د خبريالانو او رسنيو ښکېلول ددې لامل گرځي چې د عامه خدمتونو اعلانونه ډير شي چې دغه اعلانونه په مستقيمه توگه تطبيقي بودجې ته اړتيا نه لري، بلکې د رسنيو له خوا په وړيا توگه د عامه پوهې د کچې د لوړولو او د بنځو د حقونو پر وړاندې د خلکو په چلند کې د بدلون راوستلو لپاره خپريږي.

ددې لپاره چې د عامه پوهايي او اړیکو استراتیژي ډيره اغيزمنتيا ولري، راديو عامو خلکو ته د رسيدلو لپاره يوه خورا ښه وسيله ده چې په ښارونو کې له ټلويزیون څخه وروسته په دويم قدم کې کارول کيږي. مولويان، سپين ريږي او نور

قومي مخور بايد په اعظمي توگه په مستقيم ټولنيزو کمپاينونو کې شامل شي ترڅو هغه پيغامونه چې د ټوليزو رسنيو له خوا خپريږي، اغيزمنتوب يې ډير شي.

د نظر وړ ډلې: د ټولني غړي

گرځنده تياتر

په دوه اړخيزو اړيکو کې د گټه اخيستونکو د ټولنو د بشکيلولو لپاره، کيسې او داستانونه ويل يوه ځواکمنه هڅونکې وسيله ده چې کولای شي ټولني د گټه اخيستونکو له حالت څخه راوباسي او په ريښتینو شريکانو يې بدل کړي چې دغه شريکان د بشخې د حقوقو د پراختيا په اهميت او ارزښت باندې پوهيږي. دغه ډول تياترونه کولی شي هغه کسان چې په ليري پرتو سيمو کې ژوند کوي او له نورو رسنيو سره اړيکه نه لري، په نښه کړي. د بشخو چارو وزارت کولی شي له تبليغاتي او اړيکتيايي شرکتونو سره، چې په سيمه کې گرځنده تياترونه لري، له نږدې څخه کار وکړي ترڅو د نظر وړ ټولنو د پوښښ مسؤليت پر غاړه واخلي او د دوه اړخيزي اړيکې له لارې هغوی په دغه بهير کې شامل کړي.

د نظر وړ ډلې: د ټولني غړي په تيره بيا هغه کسان چې رسنيو ته محدوده لاسرسي لري

چاپي مواد

ټول هغه مواد چې چاپيږي بايد مونږ ته دا اطمينان راکړي چې د رسنيو لپاره ټول پيغامونه او معلومات د درک وړ دي او په مناسب وخت کې يې د نظر وړ وگړو ته وړاندې کيږي. پکار ده چې د پيغامونو د اغيزې د ډيريدو لپاره ټولنيز میتود وکارول شي ترڅو په زړه پورې شي او د مخاطبانو پام ځان ته راواړوي. په دې لاره کې بايد مناسب پيغام رسوونکي وکارول شي.

- آسانه پوهنه او درک: ټول چاپي مطلبونه او پيغامونه (د بيلگې په توگه بروشورونه، بيلبورډونه او داسې نور) بايد د لاندې مواردو په نظر کې نيولو سره جوړ شي:
- د درک او پوهنې د آسانتيا په خاطر د هرې سيمي فرهنگي او ژبني ځانگړتياوې
- د نظر وړ مخاطبانو د ليک لوست کچه
- په موضوع گانو باندې د نظر وړ مخاطبانو د پوهيدو کچه.
- د وړاندېزونو د شونتيا مهار – بايد د اطلاعاتو د ترلاسه کولو مخاطبانو ته ساده کړای شي.
- د اړيکتيايي پيغامونو او مطالبو په چمتو کولو کې بايد پر لاندې موضوع گانو تمرکز وشي:
- د پام را اړول – د انځورونو او رنگ کارول او د متناسبو پيغامونو برابرول
- د بشخو چارو وزارت څخه د يوه غوره انځور د وړاندې کولو په موخه د نښو نښانو د همغږي کولو څخه ډاډ ترلاسه کول
- د نظر وړ چلند ارزښتناکه څرگند کړئ – د تمرکز پر گټو تمرکز وکړئ.

ورځپاڼې

د هيواد په کليوالو سيمو کې د ليک لوست د کچې ټيټ والي له امله د ورځپاڼو د لوستونکو شمير د راډيو د اوريدونکو په پرتله لږ دی خو له دې سره سره لوستو خلکو ته د پيغامونو په رسولو کې مهمې گڼل کيږي. ورځپاڼې کولی شو د لنډو اعلاميو او لنډو رپوټونو د خپرولو لپاره وکاروو؛ کيداى شي چې د بشخو د حقونو په تبليغولو کې د ونډې اخيستلو په اړه اطلاعات د لنډو اعلاميو په بڼه په ليکلي توگه چاپ شي چې د شريکانو د شمير د ډيريدو لامل گرځي او دغه گټور اطلاعات د ټولني ستري برخې ته رسولی شي.

د نظر وړ ډلې: د افغانستان وگړي، د ټولني لوستي او کم/نالوستي خلک

د دين عالمان

په ټولنه کې د بنځو د ونډې په اړه د خلکو، په تیره بیا د نارینه و د لیدلوري او ذهنیت په بدلولو کې د دیني عالمانو د همکارۍ جلبول یوه خورا اغیزمنه طریقه بلل کېږي. دیني عالمان د خلکو ترمنځ یو ستر مقام او اعتبار لري. د بنځو د حقوقو د فعالانو او دیني مشرانو ترمنځ همکاري او هدفمنده بحثونه کیدای شي د بنځو د وضعیت د سمون او پوهاوي د کچې د لوړیدلو لامل وگرځي او په اوږد مهال کې کولی شي د بنځو د حقوقو ساتنه شونې کړي.

د حج او اوقافو وزارت سره په نږدې همکارۍ سره د بنځو چارو وزارت کولی شي د بنځو د حقوقو د دفاع د اهمیت او د بنځو د وضعیت د سمون په اړه د دیني عالمانو د بحثونو زمینه برابره کړي او د دین عالمان د جمعې په خطبه کې د بنځو د حقوقو په باب تبلیغ وکړي. د دین عالمان کولی شي په ټولنیزو غونډو کې د برابرۍ غوښتونکو اسلامي تفسیرونو په وړاندې کولو سره خلک وهڅوي او همدارنګه کولای شي په خپلو ټولنو کې د بنځو د حقوقو د مدافعانو له جملې څخه وي. دغه غونډې او خبرې اترې د معتبرو دودیزو مشرانو په واسطه د بنځو د وضعیت د سمون لپاره د ټولنیز ملاتړ د ترلاسه کولو په موخه د جنسیتي انډول د ترویج مهم اړخونه لیدل کېږي.

د نظر وړ ډلې: د دین عالمان او د افغانستان خلک

فیسبوک

فیسبوک ددې زمینه برابروي چې د بنځو چارو وزارت شریکان او همکاران یو له بل سره اړیکه ولري او خپل نظرونه یو له بل سره د خبرو اترو او مباحثې په قالب کې شریک کړي. هغه کسان چې په ټولنیزو شبکو کې حضور لري، په دې به و توانېږي چې د بنځو د حقوقو په باب په عمومي بحثونو کې گډون وکړي او د وخت په تیریدو سره خپل ملگري او آشنایان هم په دغو بحثونو کې شریک کړي. اوس مهال د بنځو چارو وزارت فیسبوکي فعالیت «د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي محو» پانې پورې محدود دی؛ په داسې حال کې چې د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې یوه رسمي پاڼه پرانيزي او د هغو مسایلو په باب چې د بنځو ژوند اغیزمن کوي، په زړه پورې او د لوستلو وړ کارونه، فعالیتونه او مطلبونه خپاره کړي.

ویب پاڼه

د بنځو چارو وزارت د ویب پاڼې موخه مهمو سندونو، پرمختګونو او رپوټونو ته د لاسرسي برابرو او اړوندو موضوع گانو ته پراختیا ورکول او همدارنګه د بنځو چارو وزارت او نورو شریکانو چې د جنډر، د بنځو حقوقو او د بنځو د پیاوړتیا په برخو کې کار کوي، د فعالیتونو خپرول ده. سربریره پر هغې، کیدای شي په ویب ساینټ کې ننګونې هم ولیکل شي ترڅو ټول یې وویښي. له همدې امله، پکار ده چې ویب پاڼه د بنځو چارو وزارت د عمومي اړیکو د یوې وسیلې په توګه وکارول شي.

ویب ساینټ نه یواځې د بنځو چارو وزارت د فعالیتونو په اړه د معلوماتو لپاره باید وکارول شي بلکې د ننګونو/ انډیننو/ تمو/ او د بنځو د بریا د کیسو د خپرولو لپاره هم کارول کېږي او همدارنګه کولی شي د روزنې او د پوهاوي د کچې د لوړیدلو په اړه ارزښتناکه معلومات/ وړاندیزونه لوستونکو ته وړاندې کړي.

د رنگونو کارول: د جمهوري ریاست او د بنځو چارو وزارت ویب پاڼو ته د پرتلني په نظر کتلو سره لیدل کېږي چې د بنځو چارو د وزارت ویب پاڼه د رنگ له نظره تیاره ده (چې لږ پام ځان ته اړوي) او د رنگونو یوې په زړه پورې طرحې ته اړتیا لري. کیدای شي هغه روښانه شین رنگ چې د ویب پاڼې په سر کې کارول شوی دی، د ویب پاڼې په نورو برخو کې هم وکارول شي، خو په ویب پاڼه کې د زرغون، شین، سره او قهوه یي په شان نور رنگونه هم تر سترگو کېږي چې هومره زړه ورونکي ندي. د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې په خپله ویب پاڼه کې دوه اصلي رنگونه، لکه شین رنگ او قهوه یي رنگ، ډیر وکاروي.

اصلي پاڼه: د ویب پاڼې اصلي پاڼه خورا بیروبار ده او تر ډیرو د وزارت پر فعالیتونو، پروگرامونو، او عادي غونډو باندې متمرکز ده، په داسې حال کې چې د بنځو او جنډر اړوند مطلبونه پکښې لږ تر سترگو کېږي. اصلي پاڼه کې داسې انځورونه شته چې د بنځو چارو وزارت له غونډو او پروگرامونو څخه اخیستل شوي دي خو دغه انځورونه ټیټ کیفیت لري او ډیری یې کش شوي او بد ښکاري. خو د بنځو چارو د وزیرې بیوگرافي په اصلي پاڼه کې لیدل کېږي.

په ویب پاڼه کې د انځورونو/ گالري، سندونو، کاري اطلاعو، لومړیتوبونو، پروگرامونو، او د بنځو چارو وزارت د پلانونو او جوړښت او د وزارت د لوړپوړو چارواکو د لنډې پیژندنې لپاره بیلابیلې پانې ځانګړي شوي دي. همدارنګه د

بنځو چارو ریاستونو لپاره په ویب پاڼه کې بیلابیل مخونه شتون لري چې کیدای شي په دغو برخو کې هم مهم خبرونه او رپوټونه خپاره شي. کیدای شي د دغو اطلاعاتو ډیره برخه نورو پاڼو ته ولیردول شي او په اصلي پاڼه کې یواځې مهم او کلیدي معلومات وساتل شي او همداراز مهمو لینکونو ته په دغې پاڼه کې ځای ورکړل شي. همداراز کیدای شي په اصلي پاڼه کې په میاشتنۍ توګه د بریا کیسې، رپوټونه او د بنځو د پرمختګ اړوندې شمیرې خپرې شي او هغه مطلبونه چې د مجلې لپاره چمتو شوي دي هم په لا توګه خپاره شي.

د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان یوه نسخه، له ټولو فصلونو سره یې، په دري او انګلیسي ژبو په ویب پاڼه کې شتون لري خو د بنځو لپاره د ملي کاري پلان بشپړه نسخه په ویب پاڼه کې نه لیدل کیږي ترڅو خلک ورته په آسانی سره لاسرسی ولري.

د بنځو چارو وزارت د ویب پاڼې انګلیسي نسخه له نادولتي نړیوالو سازمانونو، بسپنه ورکونکو او سفارتونو سره د اړیکو د ټینګولو لپاره یوه مهمه رسنۍ بلل کیږي. خو د ویب پاڼې انګلیسي برخه هومره ډیر مطلبونه نه لري او هغه کم شمیر مطلبونه هم چې لري املایي او انشایي تصحیح ته اړتیا لري. د اطلاعاتو او عامه اړیکو په ریاست کې د انګلیسي ژباړې په برخه کې د محدودیتونو په نظر کې نیولو سره، لږ تر لږه باید مهمې کیسې او د رپوټونو لنډیز په انګلیسي ژبه وژباړل شي او په ویب پاڼه کې واچول شي.

انځور، غږ او ویدیو: د بنځو چارو وزارت کولی شي د ملتي میدیا برخه هم په ویب پاڼه کې ورزیاته کړي؛ ځکه چې خورا ډیر غږیز او انځوریز کلیپونه جوړ شوي دي خو په ویب پاڼه کې واچول شوي ندي. یعنې مطلبونه یې لږ دي او پر ځای یې باید نورې برخې چې په جلا توګه «د ځنګ په ستون کې» شتون لري، حذف شي.

تر ټولو ډیر انځورونه د غونډو انځورونه دي. ډیره غوره به وي چې (۱) انځورونه د یوه ځانګړي جوړښت له مخې له یوې لنډې توضیح (کپشن) سره خپاره شي ترڅو لیدونکی وپوهیږي چې د کومې غونډې او نیتې دي؛ او (۲) له نورو پروګرامونو څخه د انځورونو خپرول په بیلابیلو رولونو کې د بنځو د ښودلو لپاره. ټول انځورونه باید د وخت پر بنسټ په کټګوریو وویشل شي او په بیلابیلو فولډرونو کې تنظیم شي او د نویو پروګرامونو انځورونه باید په منظمه توګه کیښودل شي. د بنځو چارو وزارت باید د تاوتریخوالي د قربانیانو او د وزارت د لاس ته راوړنو اړوند د بنځو انځورونه خپاره کړي او په ورته وخت کې کولی شي چې فعاله او غوره انځورونه ځای پر ځای کړي.

نشریې

په بریښنايي بڼه د نشریو ښودل خورا ستونزمن کار دی؛ په تیره بیا دا چې باید پر هر یوه باندې یې جلا جلا کلیک وشي ترڅو لیدل شي. د بنځو چارو وزارت مجله او خبرپاڼه په ویب پاڼه کې نه خپرېږي او یواځې د پوښ انځور یې د انځور په ډول اېلود کیږي. ټول مهم او اړوند سندونه (لکه ملي او نړیوال قوانین او کنوانسیونونه) په ویب پاڼه کې نشته او هغه یې چې شته هم په سمه توګه انګلیسي ته ژباړل شوي ندي.

مهم لینکونه: د بنځو چارو وزارت باید زیار وباسي ترڅو په لاندې مهمو برخو کې اطلاعات او معلومات په ویب پاڼه کې زیات کړي: سرچینې، له وزارت سره اړیکې، د وزارت پته، په مکرر ډول پوښتل شوي پوښتنې او ټولنیزې شبکې. دغه برخې باید په ویب پاڼه کې په روښانه توګه د لیدلو وړ او د کاري اطلاعاتو درلودونکي وي. د «اړیکې» برخه هم باید په کابل او ولایتونو کې د مدني ټولني د ارګانونو او د بنځو چارو وزارت د همکارو سازمانونو د یوه بشپړ نوملړ درلودونکي وي.

پکار ده چې په ویب پاڼه کې داسې وسیلې ورزیاتې شي چې د ویب پاڼې د لیدونکو شمیر هره اونۍ رپوټ ورکړي او د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست وکړای شي د هغه پر بنسټ د ویب پاڼې د لیدلو شمیر وارزوي او پر لیدونکو څارنه وکړي.

د نظر وړ ډلې: پراختیایي، مالي او سیاسي همکاران او د هیواد ځوانان چې له انټرنټ سره آشنایي لري.

7. سرچینې او مهال ویش

د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د بنځو چارو وزارت کې د اړیکو د رهبرۍ مسؤلیت پر غاړه لري. دغه ریاست د بنځو چارو وزارت د ټولو کړنو په تړاو د معلوماتو د همغږۍ مسؤلیت پر غاړه لري او د عامه پوهاوي د کړنو په پرمخ وړلو کې د بنځو چارو د ولایتي ریاستونو وړتیا لوړوي. د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د لاندې کړنو مسؤلیت پر غاړه لري:

- د خبرونو، اطلاعیو، کنفرانسونو او ځانګړو مرکو همغږي او د خپرولو لپاره یې له رسنیو سره اړیکې د لوړ پوړو چارواکو د لیدلو د وخت په ګډون.
- د بنځو چارو وزارت د مجلې او خبرپاڼې خپرول
- له پروګرامونو څخه فلم اخیستل او د راډیويي اعلانونو او د تمثیلي ټوټو په څیر د ساده رسنیزو توکو جوړول.
- د هیواد په رسمي ژبو – پښتو او دري – او همدارنګه په انګلیسي ژبه د خبرونو ژباړل.
- د بنځو چارو وزارت د ویب پاڼې او په فیسبوک کې د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو پاڼې مدیریت او اېډیت کول
- د مهمو پیغامونو په اړه د بنځو چارو وزارت د تاییدي په موخه د نویو نظرونو ورکول.

2. ارزونه

د بنځو د ودې او پراختیا په ډګر کې د پرمختګ لپاره د بنځو چارو وزارت ته پکار ده چې خپله د څارني او ارزوني څانګه په نوي بڼه سمبال او د دغې مهمې څانګې وړتیاوې لوړې کړي ترڅو له اړوندو وزارتونو سره چې د اړیکتیاوې پروګرامونو د پلي کولو مسؤلیت پر غاړه لري، په اغیزمنه توګه استازیتوب وکړي.

3. پایله

د اړیکو او عامه پوهاوي د دغې استراتیژۍ ټولیزه موخه اړوندو موضوع ګانو او میکانیزمونو ته د لومړیتوب ورکولو له لارې د رسنیزو کړنو د اغیزمنتیا د تحقق لپاره د بنځو چارو وزارت د رول او کړنو تفهیم او توضیح کول ده. د دغې استراتیژۍ د دوینولو له لارې ځینې مهمې ننگونې چې د بنځو چارو وزارت ورسره مخ دی په لاندې توګه په ګوته شوي دي:

د بنځو او نجونو پر وړاندې تاوتریخوالی

د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د ګڼ شمیر مواردو لاملونه رایج فرهنگي او دودیز نورمونه، ناخبري، پر رسمي عدلي سکتور باندې نه باور او په ځواکمنه توګه د بنځو د اړوند قانون نه پلي کیدل دي.

د بنځو اقتصادي پیاوړتیا

نورو ته محتاج اوسیدل او ټولنیز محدودیتونه اقتصادي فرصتونو ته د افغانو بنځو د لاسرسي او د کار د چاپیریال لپاره د اړینو مهارتونو د ترلاسه کولو په لاره کې د هغوی پر وړاندې یو ستر خنډ دی. تر ټولو ډیر دا د نفقې د پیدا کولو په تړاو د نارینه دنده ده چې له امله یې بنځي نه پرېښودل کیږي چې له کور څخه د باندې دنده ولټوي چې په پایله کې یې هغوی پر منل شویو دودیزو او دیني سکتورونو پورې محدودې پاتې کیږي.

د نجونو ښوونه او روزنه

د بنځینه ښوونکو کمښت او په ټول هیواد کې خپل د زده کړې حق ته د نجونو نه لاسرسي خورا عام دی. د تحصیل د خوشې کولو کچه له د لومړنیو زده کړو څخه د لوړو زده کړو تر پړاوه پورې له هر پړاو څخه بل ته د تللو په مقطع کې لا تر اوسه هم خورا لوړه ده.

بنځي په امنیتي سکتور کې

اوس مهال په امنيتي سكتور كې په پراخه كچه د بنځو نه حضور لامل د هغوى د رول په اړه له منفي برداشتونو او د اړوندو وزارتونو له كورنيو ننگونو څخه نشأت كوي. د امنيتي ځواكونو په ليكو كې په كافي اندازه د بنځو نه حضور رسمي عدلي او قضايي ارگانونو ته د بنځو د نه مراجعې لامل گرځي.

روغتيايي خدمتونو ته د بنځو لاسرسى

د بنځو لپاره د روغتيايي خدمتونو د اهميت په اړه د كافي پوهې نشتوالى، ټولنيز محدوديتونه او فرهنگي دودونه روغتيايي خدمتونو ته د بنځو د لاسرسى د لارې خنډ گرځي. په ولايتونو كې د بنځينه متخصصينو نشتوالى روغتيايي خدمتونو ته د بنځو پر لاسرسى باندې ناوړه اغيزې لري.

د بنځو چارو وزارت رهبري كوونكى رول او له وزارتونو، كورنيو او بهرنيو شريكانو او خلكو سره پياوړې همغږي به د اړيكو او عامه پوهاوي د كچې د لوړيدلو په برياليتوب سره تحقق د جنډر د انډول او د بنځو د پرمختگ په ټولو ابعادو كې تضمين كړي. همدارنگه په دې سره په بريالى توگه د اړيكتيايي فعاليتونو پلي كيدل، چې په پايله كې يې د بنځو چارو وزارت خپلو اصلي موخو او لومړيتوبونو رسيري، تضمينيري.